

POLITIHØGSKOLEN

**På hvilken måte kan tilrettelagt avhør i
etterforskning av saker omhandlet vold mot barn
virke forebyggende?**

**Hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer ligger i
dette arbeidet?**

Kristin Abusdal Scharning

Erfaringsbasert Master i Etterforskning
Kull 2017

Sammendrag

Oppgaven søker å finne svar på hvorvidt det tilrettelagte avhøret, slik det organiseres og gjennomføres i dag, er egnet til å forebygge vold mot barn. Barns stemme er viktig. Uten god tilrettelegging for at barn skal kunne få mulighet til å fortelle om vold og overgrep, blir volden vanskelig å avdekke. Det tilrettelagte avhøret skal nettopp bidra til dette. Forskningsspørsmålet i oppgaven er: «På hvilken måte kan tilrettelagt avhør i etterforskning av saker omhandlet vold mot barn virke forebyggende? Hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer ligger i dette arbeidet?» Det er skrevet mye om tilrettelagt avhør, etterforskning, forebygging og vold mot barn. Fordi det allerede finnes mye litteratur på området ser masteroppgaven på allerede eksisterende litteratur/forskning, og setter dette i sammenheng. Tilrettelagt avhør er viktig fordi forebygging handler om å høre barns stemmer. Det tilrettelagte avhøret kan bidra til nettopp dette.

I oppgaven drøftes det hvorvidt tilrettelagt avhør er egnet til å avdekke vold som barn utsettes for. Først er det fokus på voldsutsatte barn – i det tilrettelagte avhøret. Herunder drøftes; betydningen av at barn får fortalt, barnets behov for trygghet i tilrettelagt avhør, barnas beskyttelse i forbindelse med det tilrettelagte avhøret, tidsaspektet fra anmeldelse til tilrettelagt avhør og utfordringer ved det tilrettelagte avhøret. Videre drøftes rettslig og utenomrettslig forebygging gjennom det tilrettelagte avhøret. Herunder; tilrettelagt avhør som grunnlag for bevis/domfellelse/straff og tilrettelagt avhør som grunnlag for tverrfaglig samarbeid.

Det er ikke et enkelt svar på hvordan forebygging av vold mot barn kan gjøres på den beste måten gjennom tilrettelagt avhør, men oppgaven gir et overblikk over forskningen som foreligger på området. Videre reflekteres og diskuteres dette for å bidra til å se hvordan det forebyggende arbeidet kan gjøres best mulig. Det vises til viktigheten av at ulike etater samarbeider for å hjelpe barnet. Masteroppgaven kommer ikke med en fasit på hvordan utfordringene bør løses, men tar for seg ulike dilemmaer, utfordringer og også muligheter det er viktig å ta med i vurderingen om hvorvidt det tilrettelagte avhøret egner seg til å forebygge vold mot barn.

Summary

The thesis seeks to find out whether the judicial interviews, as it is organized and conducted today, is suitable for preventing violence against children. Children's voice is important. Without solid arrangements for children to have the opportunity to notify about violence and abuse, the violence becomes difficult to detect. The judicial interviews should contribute to this. The research question in the thesis is: "In what way can judicial interviews in the investigation of cases concerning violence against children appear preventative? What opportunities, challenges and dilemmas lies in this work?" Much has been written about judicial interviews, investigation, prevention and violence against children. Because there is already a lot of literature in the field, the thesis examines existing literature/research and puts this in context. Judicial interviews are important because preventing is about listening to children's voices. The judicial interviews can contribute to this.

The thesis discusses whether judicial interviews is suitable for detecting violence that children are exposed to. First it is focus on children who are victims of violence – in the judicial interviews. Including discussed; the importance of children's explanations, the children's need for safety in the judicial interviews, the protection of the children in connection with the judicial interviews, the time aspect from when the case is reported to the judicial interviews and the challenges with the judicial interviews. Furthermore, judicial and extrajudicial prevention is discussed through the judicial interviews. Including; judicial interviews as a foundation for evidence/conviction/punishment and judicial interviews as a foundation for interdisciplinary cooperation.

It is not a simple answer to how preventing violence against children through judicial interviews can be done in the best way, but the thesis provides an overview of the research that exists on the area. Furthermore, this is reflected and discussed to help see how preventive work can be done in the best possible way. It is pointing to the importance of different agencies working together to help children. The master's thesis does not provide a definite answer to how the challenges should be solved, but addresses various dilemmas, challenges and also opportunities that are important to include in the assessment of whether the judicial interviews is suitable for preventing violence against children.

Førord

Arbeidet med masteroppgaven er en selvstendig oppgave, likevel hadde oppgaven ikke sett ut som den gjør i dag uten innspill og støtte fra personene rundt meg. Det har vært krevende, lærerikt og nyttig, for meg og personene rundt meg. Jeg vil ta med meg mye ny kunnskap, samt læring om innhenting av informasjon og kritisk lesning som jeg vil dra nytte av videre.

Jeg vil rette en stor takk til medstudenter og lærere ved masterstudiet erfaringsbasert etterforskning. Videre også til bibliotekarene på PHS som har gitt gruppeveiledning, individuell veiledning og tips både før og under masteroppgaven. Videre vil den aller største takken gå til min veileder på masteroppgaven, Oddbjørg Edvardsen. Hennes kunnskap, refleksjoner og konstruktive tilbakemeldinger har hjulpet meg å komme i mål med denne oppgaven.

Jeg vil takke min mor, Grethe Abusdal, for støtte, lesing av oppgavetekst, tilbakemeldinger og for å ha hjulpet meg videre i perioder med frustrasjon. Også min søster Bente Abusdal Tønnessen har kommet med innspill til oppgaveteksten og holdt min motivasjon oppe. Videre vil jeg takke min mann, Markus Scharning, for at han til tider har tatt store deler av oppgavene i hjemme, samt gitt innspill til oppgaven. Takk til alle venner og familie som har støttet, hørt på og hjulpet meg i forbindelse med oppgaven.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	7
1.1. Forskningsspørsmål.....	8
1.2. Avgrensning	8
2. METODE	10
2.1. Valg av strategi for datainnsamling	10
2.2. Litteraturstudie	10
2.3. Inklusjon og eksklusjonskriterier	11
2.4. Søkemotorer	11
2.5. Manuelt søk	13
2.6. Forske på egen profesjon.....	14
2.7. Forforståelse	15
2.8. Validitet og reliabilitet	16
3. TEORI	18
3.1. VOLD MOT BARN I NÆRE RELASJONER	18
3.1.1. Hva er vold mot barn?	18
3.1.2. Barns beste	20
3.1.3. Omfanget av vold mot barn i nære relasjoner	22
3.1.4. Konsekvenser av vold mot barn	23
3.2. ETTERFORSKNING.....	25
3.2.1. Etterforskning av vold i nære relasjoner	25
3.2.2. Kompleksiteten i politiets etterforskning i saker omhandlet vold mot barn	28
3.3. TILRETTELAGT AVHØR	29
3.3.1. Fakta om tilrettelagt avhør	29
3.3.2. Aktuell forskning og undersøkelser av barns erfaringer fra tilrettelagte avhør	31
3.3.3. Vitneplikt kan utfordre barns trygghet	34
3.3.4. Avhørsmetodikk som utfordrer barns forutsetninger for å fortelle	35
3.3.5. Tidsperspektivet for det tilrettelagte avhøret: en utfordring	38
3.3.6. Det tilrettelagte avhørets verdi for tverretattlig og tverrfaglig samarbeid.....	39
3.4. POLITIETS FOREBYGGING AV VOLD MOT BARN. BEGREPER OG TILNÆRMINGER.....	40
3.4.1. Tilrettelagt avhør og straffespolet	43
3.4.1.1. Straffens forebyggende funksjon	43
3.4.1.2. Straff som allmennprevensjon.....	43
3.4.1.3. Straff som individualprevensjon	44
3.4.1.4. Straff som symbol	44
4. DRØFTING.....	46
4.1. ER TILRETTELAGT AVHØR EGNET TIL Å AVDEKKE VOLD BARN UTSETTES FOR?	46
4.2. VOLDSUTSATTE BARN - I DET TILRETTELAGTE AVHØRET.....	47
4.2.1. Betydningen av at barn får fortalt	47
4.2.2. Barnets behov for trygghet i tilrettelagt avhør	48
4.2.3. Barns beskyttelse i forbindelse med det tilrettelagte avhøret.....	50
4.2.4. Tidsaspektet fra anmeldelse til tilrettelagt avhør	51
4.2.5. utfordringer ved det tilrettelagte avhøret.....	54
4.3. RETTSLIG OG UTENOMRETTSLIG FOREBYGGING GJENNOM DET TILRETTELAGTE AVHØRET	56
4.3.1. Tilrettelagt avhør som grunnlag for bevis/domfellelse/straff.....	56

4.3.2. Tilrettelagt avhør som grunnlag for tverrfaglig samarbeid	59
5. AVSLUTNING	63
6. LITTERATUR	65

1. Innledning

Mørketallene for vold mot barn i nære relasjoner er store og det er det mange grunner til. Det er tabubelagt, og de involverte forteller ofte ikke om det (Øverlien, 2012). Regjeringen med flere deler bekymring om at vold i nære relasjoner mangler synlighet. Politiet og hjelperne blir i flere tilfeller ikke oppsøkt, og klarer heller ikke selv å fange det opp (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a). Det betyr at for å kunne forebygge, må vold mot barn i hjemmet oppdages. De gangene vold mot barn ender i en straffesak må etterforskningen også ha fokus på det forebyggende. Det forebyggende er gjeldende i all etterforskning. I Straffeprosessloven (1981, § 226, første ledd, bokstav c) står det at etterforskning skal skaffe nødvendig informasjon blant annet for å avverge eller stanse straffbare handlinger. Fokuset på å oppklare saken er viktig slik at man eventuelt kan forebygge at det skjer igjen, mot det aktuelle barnet, søsken og også for å forebygge på et samfunnsnivå. Ved å etterforske saker med vold mot barn kan man undersøke og ha fokus på hva som må forebygges og hvordan. Etterforskningen av vold mot barn i nære relasjoner har mange elementer. For å kunne gå i dybden er fokuset i oppgaven på tilrettelagte avhør.

Det at volden foregår i nære relasjoner gjør det spesielt utfordrende for politiet. Volden er vanskelig å oppdage, samtidig som nærheten mellom offer og gjerningsperson kan gjøre det utfordrende for offeret å delta i straffesaken (Aas, 2014a). Det betyr at de gangene politiet får kjennskap til mistanke om vold mot barn, er det særdeles viktig at sakene håndteres på en god måte for å forebygge at volden eskalerer. For å kunne vite om noe virker forebyggende er det viktig å ha kunnskap og kjennskap til det man ønsker å forebygge. Det er også viktig å ha kunnskap og kjennskap til de virkemidlene som brukes, som her er tilrettelagt avhør.

Saksfeltets kompleksitet gjør at etterforskningen ikke kun kan fokusere på det strafferettslige. I barnekonvensjonen artikkel 3 står det at barns beste skal være grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn (Barne- og familiedepartementet, 2003). Barns beste er relevant å ha med i denne oppgaven fordi det som vist til ovenfor skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn. Det tilrettelagte avhøret kan være et sted der barnets synspunkter blir hørt, vold mot barn blir fanget opp og forebyggende tiltak eller beskyttelse av barnet blir igangsatt. Samtidig vil oppgaven vise at gjennomføring og rammene til det tilrettelagte avhøret kan utfordre barns beste. Barns trygghet og mulighet til å komme ut av volden skjer ikke nødvendigvis som følge av avhøret.

Fokuset på forebygging av vold i nære relasjoner er stort i regjeringen. Det trekkes frem behovet for å tenke helhetlig, ikke bare for å øke straffene. Det må anerkjennes at vold i hjemmet er et ansvar det offentlige har og som er et kriminalitetsproblem (Storberget, 2010, s. 329). Storberget (2010, s. 329) sier «Flere må anmelde, vi må oppklare mer og ha bedre oppfølging og hjelpeapparat for ofrene, og de som dømmes må få et alternativ til vold for å forebygge tilbakefall». Fokuset på vold mot barn i nære relasjoner har pågått i flere år. Det er et viktig tema som ikke er mindre viktig i dag enn for 10 år siden. I dette ligger også at det tilrettelagte avhøret kan ha en forebyggende effekt, utover det strafferettslige. Det viktigste for å kunne avdekke volden er at barnet får mulighet til å fortelle om volden og at barnet og familien får helhetlig hjelp.

Aktualiteten i mitt forskningsspørsmål viser seg tydelig i det nåværende justisminister Monica Mæland sier til VG, at hennes jobb nummer én skal bli kampen mot vold og overgrep mot barn (Johnsen, 2020, 1. februar). Johnsen (2020, 1. februar) viser til at Monica Mæland sier: «Alt er ikke like viktig. Jeg mener at det aller viktigste er å bekjempe vold og overgrep mot barn».

1.1. Forskningsspørsmål

På bakgrunn av dette er mitt forskningsspørsmål: **«På hvilken måte kan tilrettelagt avhør i etterforskning av saker omhandlet vold mot barn virke forebyggende? Hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer ligger i dette arbeidet?»**

1.2. Avgrensning

I oppgaven ses det på vold mot barn i Norge. Det forebyggende arbeidet for å hindre vold mot barn er ulikt i forskjellige land. Det er relevant å avgrense det til vold i Norge. Blant annet fordi Norge er et av få land i verden som betegner barn som fornærmet når barnet er tilstede når en av omsorgspersonene utsettes for vold fra partner. Ingen andre land i Norden gir barn slikt rettsvern i slike situasjoner (Edwardsen, 2019, s. 27). At barn som er vitne til vold mellom omsorgspersonene også er utsatt har høyesterett vist i dom (HR-2010-01426-A). Videre har oppgaven fokus på det tilrettelagte avhøret og hvilken forebyggende effekt tilrettelagt avhør kan ha i saker med vold mot barn. Avgrensning til å gjelde Norge gjør seg her igjen aktuell i forbindelse med at tilrettelagt avhør i Norge er forankret i straffeprosessloven (1981), og avhør av barn er annerledes organisert i andre land. Andre land har andre lover og regler om vold mot barn (Edwardsen, 2019).

Vold mot barn er komplekst. Kompleksiteten i sin helhet strekker seg utover hva jeg har mulighet til å ta med i denne oppgaven. Det ligger utenfor mitt forskningsspørsmål å gå inn på deler av gjennomføringen og oppbyggingen av det tilrettelagt avhøret. I oppgaven fokuseres det på forebygging og hvordan det tilrettelagte avhøret kan forebygge vold mot barn. Dette ved å se på hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer det forebyggende arbeidet har gjennom det tilrettelagte avhøret. Flere studier og også barns fortellinger gjennom Forandringsfabrikken (2019) og barneombudet (2018) har vist at det er både styrker og svakheter forbundet med det tilrettelagte avhøret.

Sentrale begrep i oppgaven er: vold mot barn i nære relasjoner, etterforskning, tilrettelagt avhør og politiets forebygging. Jeg vil redegjøre nærmere for begrepene i oppgavens teoretiske del.

2. Metode

Dette kapittelet vil ta for seg hvilken metode som er brukt for å besvare forskningsspørsmålet. I all fremleggelse av forskning er det viktigste kravet transparens/gjennomsiktighet (Tjora, 2017, s. 248). Metodekapittelet skal bidra med denne transparensen. Det vil begrunnes hvorfor litteraturstudie er valgt, ses på hva som ligger i litteraturstudie og hvordan arbeidet har vært gjennom hele perioden med oppgaven. Oppgaven vil ta for seg inklusjon og eksklusjonskriteriene som er valgt for å finne den mest relevante litteraturen. Videre vil det vises til søkemotorer som er brukt, samt fordeler og ulemper med de ulike søkemotorene. Søkeord og treff i forbindelse med søk etter litteratur vil bli vist, og også manuelt søk beskrives. Til slutt kommer noen refleksjoner og tanker om å forske på egen profesjon, min forforståelse, validitet og reliabilitet i oppgaven.

2.1. Valg av strategi for datainnsamling

Metode er den fremgangsmåten man bruker for å besvare forskningsspørsmålet. Denne oppgaven er en litteraturstudie med åpne kilder. Ved litteraturstudie vurderes ulik litteratur opp mot hverandre og ved bruk av allerede eksisterende litteratur, kan studien gå i dybden på enkelte områder. Temaet er allerede belyst på mange områder og denne litteraturen kan dermed brukes for å se på mitt forskningsspørsmål. Jeg mener at litteraturstudie er en god metode i denne masteroppgaven. Det er relevant og nyttig for å se på hva vi har av tilgjengelig informasjon om temaet. Dette kan gi oss perspektiver på hva som finnes av kunnskap på dette feltet og hvilken forståelse som ligger til grunn for dagens praksis.

2.2. Litteraturstudie

I forbindelse med gjennomføring av litteraturstudie er det viktig med struktur og oversikt. Det er brukt strategier for dette i forbindelse med søk, notoritet og systematisering i hva og hvordan dette ble gjort i oppgaven.

I samfunnsvitenskapen er det vanlig å gjøre systematisk litteratursøk. Denne gjennomgangen av allerede skrevet litteratur er selve målet i masteroppgaven. Det vil da være viktig å bruke primærkilder (A. Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2016). Det finnes ikke en bestemt mal som brukes ved litteraturstudie. (A. Johannessen et al., 2016). Metodekapittelet i denne forskningen viser derfor hvordan arbeidet gjennom hele masteroppgaven er gjort.

A. Johannessen et al. (2016) viser til at kildegransking muligens er et bedre ord enn kildekritikk. Litteraturen må brukes på en reflektert og informativ måte for å kunne trekke de mest holdbare og riktige konklusjonene.

I oppgaven benyttes i hovedsak fagfellevurderte artikler og bøker. Dette for å gi tyngden og relevansen som er nødvendig i forskning. Samtidig er litteratur og undersøkelser av Forandringsfabrikken (2019) og barneombudet (2018) brukt for å få barns stemmer om volden frem. Dette er aktuelt for å få et innblikk i hva barna mener, samtidig som det gir nærhet og forståelse av at temaet gjelder barn med individuelle behov.

2.3. Inklusjon og eksklusjonskriterier

Søkene etter relevant litteratur blir i søkemotorene Idunn og Oria automatisk begrenset til de siste 20 årene. Begrensningen på 20 år ble beholdt for å se eventuelle endringer i fremstillingen av litteraturen og for å finne eldre litteratur som er relevant for oppgaven. Litteratur konkret om dommeravhør er ikke tatt med i oppgaven siden temaet er tilrettelagt avhør. Likevel brukes noe litteratur/artikler fra perioden det ble gjennomført dommeravhør og er på den måten inkludert i oppgaven.

Inklusjonskriteriet:

- Vold mot barn.
- Vold i nære relasjoner.
- Etterforskning.
- Tilrettelagt avhør.
- Forebygging.

Eksklusjon:

- Andre lands avhørsmetoder av barn.
- Vold som ikke er gjort av person med nær relasjon.
- Taushetsbelagt litteratur/kilder.

2.4. Søkemotorer

Det er søkt etter relevant litteratur i Google Scholar, Oria og Idunn, som alle er anerkjente søkemotorer innenfor fagområdet. Det er samme metode for å søke i Oria og Idunn. Samme

søkeord ble brukt i begge. Det søkes etter akkurat det som blir skrevet. Oria søker gjennom tittel og sammendrag, mens Idunn søker i fulltekst. Trunkering er benyttet, som betyr å avslutte ordet med et tegn, ofte en *. Trunking gjør at søket favner alle endelser av ordet (Kirkehei og Ormstad, 2013, s. 142). Google Scholar søker mer utvidet. Google Scholar «tenker» og forsøker å hjelpe med å finne det som trengs. Dette er en fordel fordi man ikke må søke ordrett etter det som står i artiklene. Samtidig er det utfordrende, fordi søkene må inneholde mer informasjon for å få en overkommelig mengde artikler. Ved gjennomgang av treffene, ble det sett på overskrifter og sammendrag der jeg var usikker på om treffet var relevant for oppgaven eller ikke.

Det er ikke søkt i internasjonale databaser eller med engelske ord fordi det er forebygging av vold mot barn i Norge det ses på i oppgaven. Forskningsspørsmålet er spesifikt opp mot hvordan tilrettelagt avhør fungerer i Norge og det er derfor sett på norsk forskning. Det er brukt mest norsk litteratur for å få frem den norske fenomenkunnskapen og forståelsen. Selv om tilrettelagt avhør er spesifikt for Norge er vold mot barn aktuelt også internasjonalt. Det er derfor sett noe etter internasjonal forskning/litteratur på dette området ved blant annet gjennomgang av litteraturlister.

I Google Scholar ble disse søkeordene brukt: Barn mishandling nære relasjoner tilrettelagt avhør forebyggende (294 treff, 10 relevante treff). Barn vold nære relasjoner tilrettelagt avhør forebyggende (301 treff, 11 relevante treff, 1 som ikke var dublett). (Dubletter er identiske referanser (Kirkehei og Ormstad, 2013, s. 145)). Familievold barn tilrettelagt avhør forebyggende (326 treff, 11 relevante treff, kun dubletter). Søkene i Google Scholar ble gjort 5.9.19.

I Oria ble disse søkeordene brukt: Etterforsk* barn mishandling nære relasjoner (31 treff, 13 relevante treff, 9 utover dubletter). Etterforsk* barn vold nære relasjoner (51 treff, 21 relevante treff, 6 utover dubletter). Etterforsk* familievold (44 treff, 18 relevante treff, 6 utover dubletter). Barn mishandling nære relasjoner forebygg* (42 treff, 15 relevante treff, 3 utover dubletter). Barn vold nære relasjoner forebygg* (103 treff, 24 relevante treff, 3 utover dubletter). Familievold forebygg* (118 treff, 21 relevante treff, 5 utover dubletter). Tilrettelagt avhør forebygg* (6 treff, 1 relevant treff, kun dublett). Tilrettelagt avhør barn (18 treff, 4 relevant treff, 1 utover dubletter). Søkene i Oria ble gjort 6.9.19.

I Idunn ble det brukt samme søkeordene som i Oria: Etterforsk* barn mishandling nære relasjoner (37 treff, 18 relevante treff, 6 utover dubletter). Etterforsk* barn vold nære relasjoner (61 treff, 26 relevante treff, 1 utover dubletter). Etterforsk* familievold (45 treff, 19 relevante treff, kun dubletter). Barn mishandling nære relasjoner forebygg* (42 treff, 17 relevante treff, 1 utover dubletter). Barn vold nære relasjoner forebygg* (86 treff, 24 relevante treff, 1 utover dubletter). Familievold forebygg* (40 treff, 12 relevante treff, kun dubletter). Tilrettelagt avhør forebygg* (2 treff, 1 relevant treff, kun dublett). Tilrettelagt avhør barn (11 treff, 3 relevante treff, kun dubletter). Søkene i Idun ble gjort 8.9.19 og 12.9.19.

2.5. Manuelt søk

Som vist ovenfor ble flere treff manuelt identifisert som dubletter. Ved å se at flere av søkene gikk igjen var dette indikasjon på at relevant litteratur var fanget opp av søkene.

Ved å se nærmere på de 53 artiklene/litteraturen fra søk i søkemotorene var det også flere av treffene jeg anså som relevante som ved nærmere gjennomgang likevel ikke var relevante.

Bukve (2016) viser til at man aktivt kan bruke andres litteraturlister for å finne relevant litteratur, noe som er gjort i denne masteroppgaven. Relevant litteratur har jeg også fått kjennskap til gjennom kollegaer, veileder, medstudenter, lærere og personer med kompetanse innenfor masteroppgavens tematikk. Dermed ble flere relevante artikler funnet.

I forbindelse med at det kom få treff på tilrettelagt avhør ble også pensumet som brukes i forbindelse med tilrettelagt avhørsstudiet på politihøgskolen sett på.

Det kan være vanskelig å vite når søket er godt nok. Ved å ha søkt i de viktigste kildene, forsøkt ulike synonymer, søkeordene er kombinert riktig, søk på tekst ord og emneord og avgrenset hensiktsmessig kan man si seg fornøyd med søket. Andre gjenfinningsmetoder kan også brukes (Kirkehei og Ormstad, 2013, s. 142). Det er derfor utover søk også brukt andre metoder for å finne litteratur. Som vist til ovenfor har jeg sett på litteraturlistene i litteraturen jeg har tatt for meg for å se om det er henvisning til annen relevant forskning. Det viste seg å være mye av det samme som allerede var funnet. Manuelle søk ble gjort for å sikre at relevant forskning innenfor forskningsspørsmålet er tatt med i oppgaven.

2.6. Forske på egen profesjon

Det er viktig å være bevisst på de ulike rollene jeg har som forsker og som ansatt i politiet. Fordi jeg er ansatt i politiet samtidig som jeg skriver denne masteroppgaven er det viktig å skille disse to rollene. Jeg kan f.eks. ikke bruke informasjon eller interne dokumenter som forsker, selv om jeg har tilgang til dette som politiansatt. Jeg har derfor vært bevisst det Bjørge og Myhrer (2015, s. 6-7) skriver, at det er viktig å være bevisst at alt som skrives i masteroppgaven skal være informasjon som er mulig å skaffe uten å være ansatt i politiet.

Etiske retningslinjer for forskere har 47 hovedregler (Rachlew, 2010, 128). Jeg vil trekke frem hovedregel nummer 3, som går ut på fri forskning. Problemstillinger som er velbegrunnede skal kunne utforskes. Resultater og konklusjoner skal formidles riktig, ikke holdes tilbake i sin helhet og heller ikke delvis (Rachlew, 2010, s. 128-129).

Wackerhausen (2004) viser til at akademikere og vitenskapen står i motsetningsforhold til etablerte sedvaner innad i mange profesjoner/arbeidsplasser. Arbeidstagerne blir sosialisert inn i allerede eksisterende sedvaner. Vitenskapen og academia krever kritiske spørsmål. Mange profesjoner/arbeidsplasser ønsker at utdanningen skal forme studentene til å gli rett inn i etablerte sedvaner. Men akkurat de kritiske/konstruktive spørsmålene kan være med på å åpne for å endre sedvaner slik at arbeidet blir mer hensiktsmessig og optimalt (Wackerhausen, 2004, s. 26-27). Ved at jeg allerede er en del av politiet og arbeider som politietterforsker er jeg på mange måter en del av sedvanene som finnes og har tanker som er påvirket av politikulturen. Jeg kan på den måten ha «blinde flekker» som gjør at jeg ikke fanger opp alle sider og problemstillinger som kan være aktuelle å diskutere. Samtidig er jeg, ved å skrive en master, en del av det akademiske og vitenskapelige. Det er da viktig at jeg er bevisst at det kan være fordeler ved at jeg er innenfor i form av at jeg ser ting og har kunnskap som jeg ellers ikke ville hatt. Samtidig er det viktig at jeg som masterstudent er med på å stille de kritiske spørsmålene. På den måten vil jeg være med på å gjøre arbeidet mer hensiktsmessig og optimalt.

Mennesker er ikke objektive. Strafferetten har et krav til objektivitet (Straffeprosessloven § 226, tredje ledd, § 55a, fjerde ledd). I forbindelse med masteroppgaven har jeg forsøkt å være så objektiv som mulig. Jeg selv er subjektiv og tar valg i forholdt til litteratur ut fra mine vurderinger. Likevel kan fokuset på objektivitet gi valgene større bredde. Det er nødvendig for å skrive en oppgave som får frem ulike synspunkt, dilemmaer og for å utfordre allerede

eksisterende arbeidsmetoder. En metode jeg brukte for å bevisstgjøre meg selv var å skrive om forforståelse og min egen forforståelse.

2.7. Forforståelse

Tjora (2017, s. 35) viser til at alle bærer med seg en forforståelse og at det er redelig å vise til hvordan man som forsker forstår betydningen av forforståelsen (Tjora, 2017, s. 35). Det forskere observerer og hvordan det som observeres tolkes og vektet kan påvirkes av forforståelsen forskeren har (A. Johannessen et al., 2016, s. 34-35). Gadamer (2010) viser til at en forståelse med metodisk bevissthet vil forsøke å ikke fullbyrde forventningene, men å være bevisst på forståelsen (Gadamer, 2010, s. 306).

Min forforståelse er preget av at jeg har jobbet som etterforsker i politiet siden sommeren 2015. I en periode på ett og et halvt år har jeg kun jobbet innenfor fagområde mishandling i nære relasjoner. Jeg har sett mye bra arbeid som blir gjort, samtidig som jeg har kommet tett på familier i krise. Videre har jeg også fra før jeg begynte masteroppgaven kunnskap og noe kjennskap til forskning på området. Jeg har kjent på et ønske og behov for at vi må gjøre det vi kan for at færrest mulig utsettes for vold i nære relasjoner. Videre, at de som utsetter barna sine for vold må stoppes. Min påstand er at det verste med å jobbe med mishandling i nære relasjoner er følelsen av å ikke strekke til. Dette gjør at jeg ønsker å se på forebygging opp mot vold mot barn i nære relasjoner og hvordan det tilrettelagte avhøret kan bidra til å forebygge vold mot barn. Det er en fordel at jeg fra tidligere har kjennskap til fagområdet ved innhenting og gjennomgang av litteratur. Samtidig er det også utfordringer ved å forske på egen profesjon. Eksempelvis kan «blinde flekker» føre til at jeg ikke blir kritisk nok til eget fagfelt og til mine egne innenfor politi etaten.

Jeg, som alle andre, har erfaring og kunnskap som jeg kommer til å ta med meg inn i oppgaveskrivingen. Ved at jeg utfordrer forforståelsen kan den styrke oppgaven ved å hjelpe meg til å problematisere og se saker fra sider jeg muligens ellers ikke ville oppdaget. Forforståelsen kan også svekke oppgaven ved at jeg fokuserer for mye på deler av feltet og ser litteratur kun ut fra mitt ståsted. Jeg har aktivt forsøkt å ikke fullbyrde mine forventninger ved å stille meg åpen og søke bredde i ny kunnskap. Dette har jeg vært bevisst på gjennom hele masteroppgaveprosessen for å unngå å bli fastlåst i ett perspektiv (bias/tunnelsyn). Aktiv metodebruk og begrunnelse for hva jeg velger er viktig for å motvirke bias. Jeg har gjennom

oppgaven vært bevisst dette og fokusert på å se forskningen med åpenhet. Forforståelsen kan dermed styrke og svekke oppgaven. Jeg mener at med riktig fokus styrkes oppgaven.

Jeg har en forforståelse av at det gjøres mye bra arbeid i forbindelse med forebygging av vold mot barn i nære relasjoner. Det tilrettelagte avhøret gjøres på barnehusene der politiet møter andre samarbeidspartnere som barnehuset, helsepersonell og barnevernet. Dette er en arena der skillet mellom etatene blir mindre. Man får hilst på hverandre og får mulighet til i fellesskap å finne gode løsninger for barna. Likevel er jeg usikker på om det tilrettelagte avhøret er tilstrekkelig og har nok forebyggende kraft til å forebygge vold mot barn i alle tilfeller.

Til sist vil jeg også poengtere at ut fra erfaringen jeg har, har jeg sett at avhørerne og andre personene som arbeider i forbindelse med det tilrettelagte avhøret, har et ønske om å hjelpe barna og familien. Spørsmålet er bare om det kan gjøres bedre? Videre er spørsmålet om tilrettelagt avhør og strafferettslige spor alltid er til hjelp og til barns beste. Dette ønsker jeg å finne mer ut av.

Forforståelsen min, som alle andres, endres hele tiden. Ved at jeg skriver masteroppgave om temaet vil forforståelsen min endres gjennom hele prosessen i oppgaveskrivingen. For å utvikle ny forforståelse er det viktig å være åpen om forforståelsen jeg hadde før jeg startet på oppgaven og før jeg tilegner med ny kunnskap på feltet.

2.8. Validitet og reliabilitet

Ved å gjennomføre litteraturstudie må man være bevisst validiteten og reliabiliteten.

Forskningens pålitelighet er forskningens reliabilitet. For å måle reliabilitet må det ses på nøyaktigheten av undersøkelsens data, måten data samles inn på, hvilke data som brukes og bearbeidelsesmetoden (A. Johannessen et al., 2016, s. 36). For at forskningen skal være reliabel-pålitelig må det som gjøres være transparent. Derfor har metodekapittelet tatt for seg hvordan jeg har tenkt og arbeidet gjennom hele prosessen. Det er beskrevet hvordan data er samlet inn ved å beskrive søkemotorer og søkeord som er brukt. Videre har jeg også kommet inn på inklusjon og eksklusjonskriterier. Dette viser hvordan undersøkelsen er gjennomført, hvordan data er samlet inn og hvordan dataen er bearbeidet. Hvilken data som er brukt er hele tiden henvist til i oppgaven ved at det er referert med APA 6th-referansestil og ført litteraturliste som gjør at man kan finne litteraturen som er brukt.

Validiteten beskriver hvor relevant eller godt data representerer temaet og forskningsspørsmålet, altså gyldigheten. Data er en representasjon av selve virkeligheten, altså ikke virkeligheten i seg selv. Begrepsvaliditet handler om dataene er gode representasjoner av fenomenet (A. Johannessen et al., 2016). Intern validitet handler om muligheten til å påvise en årsakssammenheng (A. Johannessen et al., 2016, s. 311). Statistisk validitet handler om muligheten til å generalisere til en hel populasjon ut fra utvalget som er representert i undersøkelsen. Videre er ytre validitet hvorvidt dataene kan overføres i rom og tid (A. Johannessen et al., 2016, s. 389). Jeg har ekskludert studier om avhør av barn fra andre land enn Norge. Resultatet av studien kan derfor ikke generaliseres til å gjelde for land utenfor Norge, spesielt gjelder dette for hvordan avhør av barn foregår. Oppgaven har hatt fokus på validitet blant annet gjennom inklusjon og eksklusjonskriteriene. Det er en metaanalyse ved at det ses på tidligere forskning. Jeg har gjennom oppgaven vært bevisst og forsøkt å se litteraturen fra ulike synspunkter. Jeg har også diskutert og reflektert med andre for å sikre at jeg ikke blir ensrettet i hvordan jeg ser dataen.

3. Teori

3.1. Vold mot barn i nære relasjoner

Vold defineres av Isdal (2000, s. 36) slik: «Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil». Vold er ut fra denne definisjonen et vidt begrep.

I denne oppgaven brukes betegnelsen vold mot barn i nære relasjoner. Nedenfor vil oppgaven se på: Hva er vold mot barn?, barns beste, omfanget av vold mot barn i nære relasjoner og konsekvenser av vold mot barn.

3.1.1. Hva er vold mot barn?

I forbindelse med at oppgaven skal ta for seg vold mot barn vil det nedenfor bli sett på ulike måter litteraturen og forskningen benevner og ser på vold, samt vold mot barn.

Edwardsen (2019) skriver at:

Voldsutsatte barn, barn som ofre for vold, vitne til vold, mishandling av barn, barn med voldserfaringer, barn som opplever vold hjemme, er alle begreper som omtaler det samme fenomen, men som har forankring i ulike fagtradisjoner. Ulike begreper kan gi uttrykk for ulike kunnskapssyn og forståelse for hva vold mot barn handler om, og hva det gjør med barnet. (s. 21).

I FN, Komiteen for barnets rettigheter (2011) defineres vold slik:

For den generelle kommentarens formål defineres «vold» som «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk», slik det står i artikkel 19 nr. 1 i konvensjonen. Begrepet vold brukes her om alle former for skadevoldende atferd mot barn, slik disse er beskrevet i artikkel 19 nr. 1, i samsvar med terminologien som er brukt i FNs undersøkelse av vold mot barn fra 2006, selv om de andre begrepene som brukes for å beskrive skadevoldende atferd (skade, misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling og utnytting), tillegges samme vekt. I dagligtale brukes begrepet vold ofte bare om fysisk vold og/eller om skade som påføres noen med vilje. Komiteen understreker imidlertid på det sterkeste at valget av begrepet vold i

denne generelle kommentaren ikke må tolkes slik at ikke-fysiske og/eller ikke-forsettlig former for skadevoldende atferd (som f.eks. vanskjøtsel og psykisk mishandling) er mindre alvorlig, eller at behovet for å ta opp disse er mindre viktig. (s. 4).

Refselsesretten av barn ble fjernet i 1972 (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 124). Barneloven (1981) fikk i 1987 § 30, tredje ledd, et forbud mot bruk av vold.

Det finnes ulike grader av voldens alvorlighet. Mossige og Stefansen (2016, s. 21) sier det er vanskelig å sette et skille mellom mild og grov vold. I undersøkelsene UngVold 2007 og UngVold 2015 gjennomført av NOVA er skille satt på at mild vold er den volden som normalt ikke fører til fysisk skade, mens den grove voldens fysiske skadepotensiale er større. Videre er det viktig å huske at all vold utført av omsorgsperson, både mild og grov vold, er gjort mot et barn som er fysisk svakere enn voldsutøver og som er avhengig av den voksne. (Mossige og Stefansen, 2016).

Vold er som vist ovenfor et begrep som favner bredt. Det finnes mange ulike former for vold. For å nevne noen: fysisk vold, psykisk vold, seksuell vold, latent vold, økonomisk vold, sosial vold, oppdragervold og æresrelatert vold (Lillevik, 2019, s. 18-20).

Fysisk vold: Eksempler på fysisk vold er dytting, rive i klær, slag, kvelning, spark, vri arm, legge i bakken eller opp mot vegg, risting, kasting av gjenstander eller bruk av slagvåpen, stikkvåpen eller skytevåpen. Dette kan føre til fysiske skader men også psykiske skader. Fysisk vold kan i verste fall føre til død. Fysisk vold er makt som retter seg direkte mot et annet menneske og er ofte lett synlig (Lillevik, 2019, s. 18).

Psykisk vold: Denne delen av volden er ikke så synlig og kan være vanskelig å oppdage. Psykisk vold kan være sarkastiske kommentarer, sanksjonerende taushet, trusler om bruk av fysisk vold, latterliggjøring, isolering, utestenging, stygge kommentarer, eksempelvis «du er ingenting verdt» (Lillevik, 2019, s. 19). Systematisk behandling på en bevisst nedverdiggende måte, gjennom omtale, atferd eller som på annen måte skaper følelsesmessig lidelse over lengre tid, er psykisk vold. Ved alvorlige tilfeller kan også enkelttilfeller regnes som psykisk vold (Øverlien, 2012, s. 22).

Tidligere er det nevnt at det å se eller høre at en av sine omsorgspersoner blir utsatt for mishandling også er vold mot barn. Barn får status som fornærmet i slike saker (HR-2010-01426-A). Å være vitne til vold er også en form for psykisk vold. Dette kan skremme, skade og gjøre vondt samtidig som det er en direkte og indirekte trussel (Heltne og Steinsvåg, 2011a, s. 19).

Ovenfor er det vist til ulike definisjoner av vold. Dette er viktig for å forstå bredden. Aakvaag, Thoresen og Øverlien (2016) skriver at ulike profesjoner og voksenpersoner som jobber med barn kan ha ulik oppfatning av hvordan vold defineres. Det er ikke i seg selv problematisk. Voksenpersonene må forstå hverandre på tross av ulike definisjoner og være bevisst barns bredde i voldserfaringer. Det som er problematisk er når barn bruker begreper om vold og snakker om vold, uten at volden oppfattes av voksenpersoner (Aakvaag et al., 2016, s. 278).

NOU 2003:31 (s. 34) skriver at vold har forskjellige definisjoner i forskjellige profesjoner. I strafferetten må straff og en bestemt handling knyttes sammen, hva som faller innenfor og utenfor må derfor være klart. Definisjonen må dermed være relativt snever og presis (NOU 2003:31, s. 34).

Ovenfor vises det til flere forskjellige definisjoner på vold. Politiet forholder seg til straffeloven.

I straffeloven 2005 § 282 «mishandling i nære relasjoner» står det: «Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler... b) sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje...». Straffeloven § 283 er straffebestemmelsen på grov mishandling i nære relasjoner.

3.1.2. Barns beste

Barnekonvensjonen artikkel 3, 1. står det: «Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» (Barne- og familiedepartementet, 2003, s. 9). Barnekonvensjonen viser at barns beste skal være et grunnleggende hensyn for politiets arbeid med barn.

Ved alle avgjørelser og handlinger som berører barn skal et grunnleggende hensyn være barns beste (Grunnloven, 1814, § 104, andre ledd).

I Barnekonvensjonen artikkel 19 står det at alle administrative, lovgivende, sosiale og opplæringsmessige tiltak som er egnet til å beskytte barn mot «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk» skal settes inn. Beskyttelsen skal skje mens foreldre, verge eller andre personer har omsorg for barnet (Barne- og familiedepartementet, 2003). Videre i artikkel 19 i barnekonvensjonen står det at arbeidet må være effektivt og gi nødvendig støtte overfor barnet og de som har omsorg for barnet. Vold skal forebygges og hvis det er nødvendig skal det også være en rettslig oppfølging (Barne- og familiedepartementet, 2003). Her ser man tydelig at vold mot barn skal forebygges, og om nødvendig også rettesføres. Det tilrettelagte avhørets mål er å være en viktig del av å sikre barns beste, slik at barn ikke utsettes for vold.

Beslutningstagerens/hjelperens egne (objektive) meninger om hva som menes med å hjelpe barna, er til dels hvordan barns beste vurderes. Videre spiller også barnets (subjektive) mening om hva som er det beste inn. Betydningen av barnets mening økes ut fra alder og modenhet (Søvig, 2009, s. 158). Jerkø (2018) tar til orde for at barns beste må ses ut fra noe han kaller menneskelig standard, ikke rettslig standard. Han beskriver menneskelig standard ut fra å forstå «barns beste» helt bokstavelig, og ta avgjørelsen ut fra hva som faktisk er det beste for barnet. Han beskriver den rettslige standarden som påvirkes av juridiske retningslinjer (Jerkø, 2018).

I tilrettelagt avhør og gjennom hele etterforskningen må det være fokus på barns beste. Barns beste rommer mye. Som vist til ovenfor skal barn ha et liv uten vold, artikkel 19 i barnekonvensjonen. Barnekonvensjonen artikkel 12 sier at barn har rett til å bli hørt i rettslig og administrative saker (Barne- og familiedepartementet, 2003). Videre lovfester barnevernkonvensjonen artikkel 13 barns rett til ytringsfrihet (Barne- og familiedepartementet, 2003). Barneloven (1981) § 31 lovfester barnets rett til å si sin mening om avgjørelser av personlig betydning for barnet og tillegges vekt, i den grad barnet er i stand til dette.

FNs barnekomite nevner punkter som skal inngå i vurderingen av barns beste. «-barnets eget syn, - barnets identitet, - bevaring av familiemiljø og opprettholdelse av relasjoner, - omsorg, beskyttelse og sikkerhet for barnet, - sårbarhetssituasjon, - barnets rett til helse, - barnets rett til

utdanning» (NOU 2017:12, s. 149). Konflikter om et bestemt barns beste, en gruppe barns beste eller barn generelt, vurderes fra sak til sak. Dette må balanseres nøye. Barns beste kan også komme i konflikt med rettigheter andre personer har (NOU 2017:12, s. 150). Dette må det også tas hensyn til i forbindelse med tilrettelagt avhør av voldsutsatte barn. Både opp mot enkelte barns beste og barns beste generelt.

3.1.3. Omfanget av vold mot barn i nære relasjoner

Nedenfor ser man at det i 2018 var 22%, av anmeldte saker omhandlet mishandling i nære relasjoner som ble oppklart. Videre var det 77% av grov mishandling i nære relasjoner som ble oppklart. Oppklaringsprosenten på grov mishandling i nære relasjoner er høy, men når man ser at totalt er oppklaringsprosenten på alle former for mishandling i nære relasjoner på 25 % så er dette lavt.

	Lovbrudd etterforsket	Lovbrudd etterforsket. Oppklaringsprosent
	2018	2018
Mishandling i nære relasjoner, i alt	2 846	25
Mishandling i nære relasjoner	2 667	22
Grov mishandling i nære relasjoner	179	77

Figur 1: For å få opp tilsvarende tabell må den genereres ved å gå til <https://www.ssb.no/statbank/table/09406/>. Utvalgsriteriene er: «Lovbrudd etterforsket» og «Lovbrudd etterforsket. Oppklaringsprosent.» Deretter: «Mishandling i nære relasjoner, i alt», «Mishandling i nære relasjoner» og «Grov mishandling i nære relasjoner». Til slutt velge år «2018». Hentet fra Statistisk sentralbyrå (2019).

Det fremkommer av NOVAS UngVold undersøkelser at milde former for fysisk vold fra foreldre er redusert, mens den grove volden holder seg stabil. Dette vises ved sammenligning av undersøkelsene fra 2007 og 2015. Deltakerne var ungdom på 18-19 år og undersøkelsene hadde lik type utvalg og undersøkelsesopplegg. Mange av de samme spørsmålene er stilt og er derfor sammenlignbare (Mossige og Stefansen, 2016).

Mossige og Stefansen (2016) skriver at muligens fungerer den forebyggende innsatsen som er satt inn på område hovedsakelig opp mot den milde volden. Eventuelt er det slik at den forebyggende effekten først fungerer på den milde volden for så å fungere på grovere vold. Men dette ses på med skepsis og tolkes mer dithen at den alvorlige volden trenger andre konkrete tiltak for å forebygges. Den grove volden ser ut til å være mer dyptliggende og at

bakenforliggende årsaker som eksempelvis utenforskap, fysisk helse og psykisk helse spiller inn (Mossige og Stefansen, 2016, s. 101).

En svakhet ved undersøkelsen UngVold er at den er gjort av avgangselever ved videregående skole. Det kan tenkes at en del av dem som har falt utenfor videregående kan ha høyere risiko for å oppleve vold (Runhovde og Skjevraak, 2018, s. 214).

Rognum (2016) er rettsmedisiner og viser at det i tidsperioden 2000-2010 trolig har vært så mye som åtte-ti barn pr. år i Norge som har dødd på grunn av drap, mishandling og omsorgssvikt. (Det var i gjennomsnitt fem drap på barn i året i Sørøst-Norge, 55 % av Norges befolkning bor der). De fleste av disse barna blir drept av noen i nære relasjoner. Utover barna som dør er det ca. ti barn som årlig blir livstruende skadet, og mange barn utover det som skades (ikke livstruende) på grunn av mishandling i hjemmet (Rognum, 2016).

Kripos oppgir at det i snitt er 2,2 barn som blir drept per år. Dette i perioden 2007-2016 og er tall hentet fra STRASAK, politiets straffesaksregister og informasjon fra politidistriktene. Dette er forsettlig og overlagt drap (NOU 2017:12, s. 30). Måten registreringen i STRASAK gjøres på gir ulike resultater. Dette ser vi fremkomme når vi sammenligner med statistikk fra rettsmedisinsk institutt. Det er grunn til å tro at det spesielt i STRASAKs registrering forekommer betydelige mørketall.

3.1.4. Konsekvenser av vold mot barn

Konsekvensene av vold mot barn er store, mange og alvorlige. Et eksempel fra virkeligheten er Christoffersaken (Gangdal, 2010). Christoffers stefar er dømt for å ha mishandlet Christoffer til døde. I forkant av at Christoffer døde var flere i kontakt med familien og reagerte på skader og oppførsel uten å melde bekymring. Legevakten, barneavdelingen på sykehuset, skolen, BUPA og SFO var involvert i familien. Ingen meldte om bekymring og det endte med at Christoffer på åtte år døde. Politiets etterforskende arbeid i etterkant av dødsfallet har også blitt kritisert (Gangdal, 2010). Dette er virkeligheten som tydelig viser at alle må ta ansvar og samarbeide for å forhindre at vold skjer barn. Samfunnet må fange dette opp, slik at ikke barn fortsetter å leve under slike forferdelige forhold og i verste fall blir drept.

Barn som opplever vold i nære relasjoner har ofte til felles at de opplever stress og frykt, og at det ikke løses på en måte i familien som er til gode for barnet. Barnet blir overveldet av

emosjoner og stress-responsen over aktiveres. Dermed opplever barnet at nære relasjoner ikke er til hjelp når noe er vanskelig og at de psykologisk sett er alene (Torsteinson, 2011, s. 73). Flere barn forteller om utrygghet og redsel. De er redde for å bli skadet selv, og fysisk vold eller trusler om dette gir sterk angst. Voldshendelser kan minne dem om hva som kan skje på nytt. Barn forteller om frykt for vold mot seg selv, foreldre eller søsken (Aschjem, Sanna og Steinsvåg, 2011, s. 37-38). Sinne/raseri er følelser barnet kan kjenne på. Dette forteller barn har vært ødeleggende i vennskap og på skole. Barn forteller også om en tristhet som ikke forsvinner (Aschjem et al., 2011, s. 38).

Det er få muligheter for barn til å unngå vold på egenhånd. Hvis ingen utenfor familien ser barnets situasjon, har de gjerne ingen steder å dra eller søke beskyttelse. Sårbarheten er derfor spesiell for barn. Utover den skaden volden i seg selv kan gjøre, kan volden også hindre omsorgspersonene å være en god forelder og gi god omsorg (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 27). Foreldre skal være de viktigste støttespillerne for barn som opplever noe traumatisk. Når et barn blir utsatt for vold av sin(e) omsorgspersoner er det personene som i utgangspunktet skulle lede barnet gjennom smerten/sorgen som påfører smerten/sorgen. At omsorgspersonen selv er utsatt, kan føre til at de ikke er i stand til å være støttespiller for barna. Dette gjør at barnet har større mulighet for å utvikle seg negativt og få psykisk uhelse. Omsorgspersonene skal også søke hjelp når barna trenger det. Når det er omsorgspersonene som påfører smerten/sorgen er det større sjanse for at det ikke blir oppdaget og at barnet dermed heller ikke får hjelp av andre (Skjørten, Hauge, Langbakke, Schultz og Øverlien, 2016, s. 94).

Barn som utsettes for vold i hjemmet har stor sjanse for å bli utrygge, få redusert helse og livskvalitet også når de blir voksne (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 13). Vold i nære relasjoner har klar sammenheng med psykiske og fysiske plager i ettertid. Det har også konsekvens med tanke på deltakelse i arbeid og utdanning (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 11). Kirkengen og Næss (2015, s. 27) viser til at vonde barndomsminner øker sjansen for medisinsk uforklarlige symptomer, fysisk og psykisk sykdom og smertediagnoser.

Utover de alvorlige menneskelige konsekvensene av vold mot barn er det også store økonomiske konsekvenser. Rasmussen, Strøm, Sverdrup og Vennemo (2012, s. 7) viser til at den samfunnsøkonomiske kostnaden av vold i nære relasjoner i 2010 lå på mellom 4,5 mrd.-6

mr. Dette er tapt arbeidsfortjeneste, offentlige kostnader til politi og rettsvesen, helsevesen, hjelpeapparatet for ofre og barnevernet.

Å være offer for vold kan føre til en sosial arv som gjør at man senere blir en voldsutøver (Isdal, 2000). Det betyr likevel ikke at alle som opplever vold kommer til å bli voldelige. På gruppenivå er det slik at en gruppe som har opplevd vold, er mer voldelige enn en gruppe som ikke har opplevd vold. Volden avles gjennom en økt sannsynlighet for at ny vold vil skje. Men det er ikke slik at enhver person som har opplevd vold, vil utøve vold (Isdal, 2000, s. 143). Det er et viktig poeng at å bli utsatt for vold ikke i seg selv betyr at man senere blir en voldsutøver. Likevel kan man muligens ved å forebygge vold tidlig, forhindre vold i senere generasjoner. Isdal (2000) skriver at å ha opplevd vold ikke må bli en unnskyldning for selv å bruke vold, alle har ansvar for seg selv. Å velge ikke-vold er personers eget valg. Videre poengterer han at det er krevende for en person å bryte en voldsrekke. Øverlien (2012, s. 34) viser også til en rekke forskning som viser til at å bli utsatt for vold som barn, fører til forhøyet risiko for selv å bli voldsutøver. Øverlien (2012) poengterer videre at å si at en som har opplevd vold også vil utøve vold er en forenkling av virkeligheten. Videre viser hun til at det kan føre til slutninger som er negative for den voldsutsatte og hjelperen.

Som vist til ovenfor har det store og alvorlige konsekvenser å bli utsatt for vold som barn. Ved å ha vist til noen konsekvenser, vises viktigheten av etterforskning og forebygging for å stanse vold mot barn. Vold mot barn i nære relasjoner er svært alvorlig kriminalitet som absolutt ikke bør avkriminaliseres. Det er et så viktig saksområde at vi hele tiden må se om det finnes metoder/løsninger, her tilrettelagt avhør, som kan bidra til å stoppe volden.

3.2. Etterforskning

3.2.1. Etterforskning av vold i nære relasjoner

Det er viktig at politiet bruker sin etterforskningskompetanse til å avdekke vold mot barn for å forebygge slike handlinger. Videre er det gjennom tilrettelagt avhør i etterforskningen at barnets forklaring blir sikret som bevis. Det er viktig for å belyse saken best mulig. Det er ingen som skal dømmes uten sikre bevis. Det kan begås urett mot barn ved at etterforskningen av omsorgspersonen som utsetter barnet for vold ikke finner bevis for dette. Barnet kan måtte fortsette å leve med volden. Videre kan urett skje overfor omsorgspersonen og barnet, hvis omsorgspersonen dømmes for vold uten å være skyldig. Det er urett, mot barnet og den voksne,

å la uskyldige omsorgspersoner være mistenkt i slike saker, selv om de ikke blir dømt for det. Derfor er det viktig å sørge for god kvalitet på tilrettelagte avhør.

Etterforskning defineres ut fra straffeprosessloven (1981) og Riksadvokatens rundskriv (1999). ”Etterforskning foretas når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige.” (Straffeprosessloven, 1981, § 224, første ledd). Formålet med etterforskning er å skaffe nødvendig informasjon blant annet for å avverge eller stanse straffbare handlinger (Straffeprosessloven, 1981, § 226, første ledd, bokstav c). I riksadvokatens rundskriv (1999) står det at hvis formålet med virksomheten er å finne ut om noe straffbart skjer eller har skjedd, hvor, når og hvem som står bak, anser man virksomheten som etterforskning.

Dette viser at et av målene med etterforskning er å avverge eller stanse straffbare handlinger, altså å forebygge. Dette viser også noe av relevansen av å se på hvordan den forebyggende effekten i etterforskningen er, slik som blir gjort i oppgaven. Tilrettelagt avhør er en del av etterforskningen, som skal være med å skaffe informasjon for å avverge eller stanse straffbare handlinger, som ovenfor er nevnt som en del av etterforskningsarbeidet.

Etterforskningen må være objektiv. Straffeprosessloven sier at når en er mistenkt, skal man søke å finne hva som taler for hans skyld og uskyld (Straffeprosessloven, 1981, § 226, tredje ledd). Videre viser Riksadvokaten (1999, s. 9) til at politijuristen må ha fokus på at etterforskningen er objektiv. Det kan også være relevant å trekke inn Grunnloven § 96 som beskriver uskyldspresumsjonen med: «Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven». Sentralt er også at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode. EMK art. 6 (2) sier det samme. Grunnloven § 96 har dermed grunnlovfestet at ingen kan straffes uten dom, og at alle er uskyldig inntil det motsatte er bevist (Aall, 2015, s. 479). Loven påvirker hva etterforskerne gjør og hvordan (Innes, 2003).

Helt fra starten av etterforskningen i saker som omhandler vold i nære relasjoner må etterforskningen ha fokus på at det kan være vanskelig å sikre bevis i slike saker. Fornærmede kan ha gjort en innsats for å holde lovbruddet skjult. Videre kan vitner ha sterk følelsesmessig involvering. Vitner kan også selv være utøvere av lovbruddet eller fornærmet i saken (Riksadvokaten, 2008, s. 3). Barn forteller om redsel for å miste forelderen selv om forelderen utsatte dem for vold (Barneombudet, 2018, s. 13). I undersøkelse gjort av barn utsatt for vold

er en uttalelse slik, barneombudet (2018, s. 13): «Man er jo glad i faren sin, det er jo pappa, og du vil ikke at det skjer noe med ham. Du vil jo ikke ha ham i fengslet.» Edvardsen (2019) viser til at lojaliteten barn har ovenfor foreldrene kan hindre dem i å uttrykke hva som har skjedd (Edvardsen, 2019, s. 98). Ved at vitnene i saker som omhandler vold mot barn i nære relasjoner gjerne har en relasjon til både fornærmede og mistenkt/siktet, er sterke følelser i forbindelse med saken som etterforskes forståelig. Dette er et tema som følelsesmessig er vondt og vanskelig uten relasjon til dem det handler om, og dermed enda vanskeligere for involverte og de som står personene nær.

Fornærmede i sakene kan underveis i etterforskningen trekke tilbake forklaringene sine, fritak og beskyttelsestiltak. Det bør som utgangspunkt ikke legges for mye vekt på dette i etterforskningen eller påtaleavgjørelsen, med bakgrunn i at årsaken kan være at fornærmede er utsatt for krenkelser nå og/eller tidligere (Riksadvokaten, 2008, s. 3). Barn kan ikke trekke tilbake en anmeldelse, fordi det ikke er de som anmelder. Barn kan likevel si at de vil endre en eventuell forklaring til at det ikke har skjedd noe. Årsaken kan eksempelvis være frykt for voldsutøver. Det er viktig å finne årsaken for å forstå hva som skjer og har skjedd med barnet. Politiet og andre hjelpere kan ved å finne årsaken tilrettelegge hjelpen til barnet.

Straks politiet får kjennskap til mulig vold i nære relasjoner skal etterforskning iverksettes. Samtidig som beskyttelsestiltak blir vurdert og relevante samarbeidspartnere, som eksempelvis barnevernet, blir kontaktet (Riksadvokaten, 2008, s. 3).

Etterforskning kan avdekke straffbare forhold som kan være nyttig i forbindelse med straffesaken, men også for å videreformidle informasjon til eksempelvis barnevernet. Politiet som alle andre forvaltningsorgan har meldeplikt til barnevernet hvis det fremkommer bekymring om mulig omsorgssvikt og/eller vold. Gjennom etterforskning kan vold mot barn avdekkes. Eventuell bekymring som fremkommer skal meldes til barnevernet eller andre instanser som kan gå inn i familien for å hjelpe. På den måten kan tilrettelagte avhør ha betydning for barnet utover det rent strafferettslige. Politiets og andre forvaltningsorganers meldeplikt til barnevernet står i barnevernloven (1992, § 6-4).

Alle har avvergingsplikt når de kommer til kjennskap om vold mot barn i nære relasjoner (straffeloven § 282). Avvergingsplikten er lovhjemlet i straffeloven § 196. Avvergingsplikten gjelder for alle, og avvergingsplikten går over taushetsplikten. Strl. § 196 omhandler at den som

har kjennskap til at en person mest sannsynlig eller med sikkerhet vil utsettes for mishandling i nære relasjoner eller andre alvorlige lovbrudd har plikt til å forsøke å avverge dette. Det kan gjøres gjennom anmeldelse eller på annen måte (Holmboe, Leer-Salvesen og Vatnar, 2019, s. 116).

3.2.2. Kompleksiteten i politiets etterforskning i saker omhandlet vold mot barn

Kompleksiteten i politiets etterforskning, her tilrettelagt avhør, vises blant annet ved at politiet må forholde seg til at mistenkte og fornærmede er i familie, samtidig som forebygging og å ivareta barnet ut fra prinsippet om barnets beste skal være i fokus.

For å komme inn på personer utsatt for vold i nære relasjoner må man trenge gjennom følelsen de sitter med av skam, skyldfølelse og andre tilknytninger til utøveren. Dette for å motivere voldsutsatt til å delta i straffeprosessen og for å bryte ut av forholdet med voldsutøver (Aas, 2014a, s. 1).

Det er svært viktig å komme raskt i kontakt med familien etter en akutt hendelse, dette fordi de involverte da er mer villige til å snakke med hjelpeapparatet. Når tiden går før samtale kan frykten for konsekvensene bli større og også troen på at det skal bedre seg. Dette kan føre til at voldsutsatte ikke er like villige til å fortelle (Heltne og Steinsvåg, 2011b, s. 150). Walker (1979) viser til at kvinner som utsettes for vold opplever en syklus. Syklusen er viktig å forstå for å kunne stoppe handlingene. Det ser ut til at syklusen har tre faser som varierer i lengde og intensitet. Variasjonen er både innad i et forhold og i ulike forhold. Disse tre fasene er: Spenningsfasen (perioden før en voldshendelse, eksempelvis kan voldsutøver være irritabel og oppfarende, og den utsatte venter på volden som kommer.) Videre er det eksplosjonsfasen/akutt hendelse og deretter en rolig og kjærlig fase. Situasjonelle hendelser kan være utløsende faktorer i disse fasene (Walker, 1979). Voldssirkelen som beskrevet ovenfor kan påvirke de involvertes ønske om å samarbeide med politiet. K. Johannessen og Simonsen (2011, s. 112) skriver at også barna må forholde seg til de ulike fasene i voldssirkelen.

Heltne og Steinsvåg (2011b, s. 152) viser til at kritikk av voldssirkelen blant annet går på at teorien ikke har tatt i betraktning at både voldsutøver og utsatte/barn er forskjellige, samt at familienes dynamikk kan ha ulike mønstre. Modellens egnethet på å si noe om vold fra kvinne mot mann og barn vet vi også lite om (Heltne og Steinsvåg, 2011b, s. 152). Grøvdal (2014, s. 357) skriver at Walkers modell blir for snever. Kvinner som utsettes for vold har i likhet med

de fleste andre lyst til å styre over eget liv. Behovet for å styre over eget liv kan være stort, ettersom de er utsatt for vold som kan ha minsket følelsen eller faktisk kontroll over eget liv. Kvinner utsatt for vold er som alle andre oftest flerdimensjonale og sammensatte (Grøvdal, 2014). Dette kan muligens også overføres til å gjelde barn, da de fleste barn også er flerdimensjonale og sammensatte.

Det er samme beviskrav i saker som omhandler barn som med voksne. Detaljbehovet er viktig i straffesaker, noe som kan være vanskelig for barn. Det vanskeliggjør etterforskningen at det gjerne er kun barnet og gjerningspersonen som var tilstede (Davik og Langballe, 2013, s. 13). Detaljbehovet i straffesaker omhandlet vold mot barn bringer meg inn på det tilrettelagte avhøret.

3.3. Tilrettelagt avhør

Nedenfor beskrives tilrettelagt avhør, dette for å forstå hva tilrettelagt avhør er og hvilke lover som må følges i den forbindelse. Det er viktig å ha kjennskap til dette for å kunne vurdere den forebyggende effekten av tilrettelagt avhør. Det startes med å se på fakta om tilrettelagt avhør. Videre blir aktuell forskning og undersøkelser av barns erfaringer fra tilrettelagte avhør, vitneplikt kan utfordre barns trygghet, avhørsmetodikk som utfordrer barns forutsetninger for å fortelle, tidsperspektivet for det tilrettelagte avhøret: en utfordring og det tilrettelagte avhørets verdi for tverretatlig og tverrfaglig samarbeid, sett på. Under noen av de nevnte overskriftene kommer oppgaven inn på noe av det de som tar avhør av barn må være bevisste på. Oppgaven tar ikke for seg alle fallgruver avhørerne må være bevisste på og heller ikke hvordan avhørerne skal løse dette. Å gå helt til bunns i dette ville være utenfor oppgavens størrelse og også forskningsspørsmålet. Likevel er noen utfordringer avhørerne står overfor i tilrettelagt avhør viktig å se på, opp mot den forebyggende effekten av det tilrettelagte avhøret.

3.3.1. Fakta om tilrettelagt avhør

Statens Barnehus i Norge skal sikre samarbeid mellom etatene i forbindelse med saker der det foreligger anmeldelse av vold mot barn (NOU 2017:12). Det skal blant annet tilrettelegges i forbindelse med avhør av barn. Barnehusene er underlagt tilhørende politidistrikt. Utover avhør er det meningen at barn og foreldre i kontakt med barnehuset tilbys tverrfaglig hjelp (Edvardsen og Mevik, 2014, s. 318). Ved å ta avhør på barnehuset skal barnet slippe å fortelle det samme

flere steder. Det er meningen at det skal gjennomføres tilrettelagte avhør, medisinske undersøkelser og rådgivning (NOU 2017:12, s. 97).

Den viktigste metoden for å skaffe informasjon i straffesak er avhør (Riksadvokaten, 2002, s. 112). Det tilrettelagte avhøret er dermed en viktig metode for å skaffe informasjon i disse sakene.

I 2015 fikk straffeprosessloven nye bestemmelser om avhør av barn. Det gikk fra å være dommeravhør til tilrettelagte avhør (Riksadvokaten, 2015, s. 1). Straffeprosessloven (1981, § 239, første ledd): «Tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av vitner under 16 år i sak om overtredelse av straffeloven kapittel 26, §§ 273, 275, 282 eller 284». Det betyr at politiet er pålagt å ta tilrettelagte avhør av vitner under 16 år i saker omhandlet vold i nære relasjoner.

Formålet med tilrettelagt avhør er å skaffe opplysninger som kan kaste lys over om det er begått en straffbar handling, evt. gjerningsperson og om personen kan straffes. Avhørsleder (påtalejurist med utvidet påtalekompetanse (Tilrettelagte avhør, 2015, § 3)) har et objektivt ansvar etter straffeprosessloven § 294 for at sakens opplysninger i sin helhet blir sikret (Riksadvokaten, 2015, s. 2). Riksadvokaten (2015) viser til at siktede i forbindelse med siktelse i saken skal gis anledning til å se opptaket av det tilrettelagte avhøret, og til å begjære supplerende avhør hvis siktede har spørsmål eller opplysninger han mener må fremkomme. Dette for å sikre kontradiksjonsprinsippet. Det er viktig blant annet fordi Straffeprosessloven § 298, sier at lydopptak av tilrettelagt avhør skal vises under hovedforhandling i stedet for at barnet møter for å forklare seg. Det er dermed ikke mulig å stille spørsmål til barnet under eventuell hovedforhandling i retten. Det er viktig å ha med seg som vist til ovenfor at også siktede har sine rettigheter i prosessen rundt det tilrettelagte avhøret. Dette skal gjøre at siktede blir ivaretatt og må tas hensyn til også i planleggingen av det tilrettelagte avhøret.

Det tilrettelagte avhøret skal sikre at det tas hensyn til vitnets/barnets sårbarhet. Rettsikkerheten til siktede og vitnet skal ivaretas (Tilrettelagte avhør, 2015, § 2).

I forskrift om tilrettelagte avhør (2015) § 11 sies det at avhører skal gi barnet informasjon om avhørssituasjonen. Informasjonen kan være hvem som følger avhøret, hvor de befinner seg, informasjon om at det tas videoopptak, hvem som kan se videoen i ettertid og hva den skal

brukes til. Hvilken informasjon som gis og hvor detaljert den skal være skal tilpasses barnets alder, utviklings- og funksjonsnivå og omstendigheter for øvrig.

Tilrettelagte avhør skal som hovedregel tas av politietterforsker som har gjennomført spesialutdanning i avhør av barn og ungdom på Politihøgskolen (Tilrettelagte avhør, 2015, § 4). I forbindelse med lovendringen i 2015 ble det også innført sekvensielt avhør. Dette er avhør av de yngste og mest sårbare barna. Her skal barna få nødvendig tid til kontaktetablering for at samtalen om de vanskelige temaene skal gå lettere (Vorland og Skjørten, 2017, s. 116).

De ansatte på barnehuset skal ha kompetanse på det barnefaglige. De skal gi god behandling og oppfølging til vitnene som avhøres og gi avhørsleder et godt grunnlag for beslutninger (Tilrettelagte avhør, 2015, § 5).

Tilrettelagte avhør har en frist på at det skal gjennomføres innen 1-3 uker. En ukes frist gjelder hvis handlingen skal ha skjedd for mindre enn to uker siden, barnet har gitt en fullstendig og umiddelbar beretning om hendelsen eller det er grunnlag for å tro at forklaringen må tas for beskyttelse av barnet eller andre. To ukers frist er når vitnet er seks år eller under, eller når vitnet er fornærmet i saken. Utover dette skal tilrettelagt avhør tas innen tre uker. Ved spesielle hensyn kan fristene utsettes med en uke (Straffeprosessloven, 1981, § 239e).

Etter tilrettelagt avhør skal det gjennomføres ettermøte. I ettermøtet drøftes det om barnet har behov for videre oppfølging og hvem som har ansvar for det. Videre skal det drøftes hvordan og når barnevernet kan ha samtale med barnet, og taushetsplikten skal klargjøres (Gamst, 2017, s. 40-41). Ettermøtet er et møtepunkt hvor barnets beskyttelsesbehov i etterkant av avhøret diskuteres for å sikre barnets trygghet. Drøftinger og utfall av dette møte kan ha ulik forebyggende effekt ut fra hva som besluttes.

3.3.2. Aktuell forskning og undersøkelser av barns erfaringer fra tilrettelagte avhør

Nedenfor vil oppgaven se på hva ressurspersoner og barn utsatt for vold forteller om opplevelser rundt tilrettelagt avhør og det å fortelle om vold. Den ideelle stiftelsen Forandringsfabrikken arbeider for at hjelpesystemene skal bli bedre, ut fra erfaringer og råd fra barn og unge. Det innhentes råd og erfaringer fra barn og unge om deres opplevelser i møte med barnevern, politi, rettssystem, kriminalomsorg, psykisk helsevern og skole. Dette oppsummeres til kunnskap som presenteres direkte i bøker, magasiner, rapporter og

presentasjoner uten analyser eller tolkning fra voksne. Kunnskapen om systemet barn har ut fra sine erfaringer, gjør dem til «proffer» (Forandringsfabrikken, 2019). Oppgaven vil også se på barneombudets undersøkelse fra 2017. I 2017 snakket barneombudet med 37 barn og unge i alderen 4-23 år som har vært utsatt for vold og/eller overgrep i løpet av oppveksten (Barneombudet, 2018). Videre har oppgaven også med andre ressurspersoner som forteller om barns voldsopplevelser, blant annet Edwardsens (2019) datamateriale av politibetjentes fortellinger om møte med barn utsatt for vold i hjemmet.

De fleste barna i undersøkelsen gjort av barneombudet (2018, s. 32) har gode erfaringer fra barnehuset. De følte at de ble tatt på alvor. Flere fortalte om at det kan bli mye å fortelle i et avhør og det derfor er bedre med flere avhør. Et av barna i barneombudet (2018, s. 32) sier: «Politidama på barnehuset var veldig, veldig flink. (...) De faktisk hører på det du har å si.» Det fortelles samtidig om at etterforskningen er belastende. Det kan ta lang tid før sakene kommer opp og det er krevende med avhør (Barneombudet, 2018, s. 32).

Barn forteller at de må få vite hva vold er og at vold og overgrep kan skje av nær familie. Flere barn som har vært i tilrettelagt avhør på barnehuset forteller at de ikke vet hva som er ulovlig å gjøre mot barn. Det var mange som hadde levd med vold og overgrep i flere år uten å vite det var ulovlig, men de hadde en vond følelse (Forandringsfabrikken, 2019, s. 9).

Flere barn forteller at det ikke er tilfeldig hvilken voksenperson de har åpnet seg for og at de ønsker å fortsette å snakke med den de selv har valgt. Noen hadde opplevd å bli sendt videre til leder eller andre som hadde kunnskap på området, noe som kunne oppleves som avvisning. Det kunne føre til at de ikke fortalte mer, eller det ble lenge til de fortalte (Forandringsfabrikken, 2019, s. 16).

Noen barn sier at det ikke er det at de er blitt snakket for mye med, eller at de er truet til å være stille som er grunnen til at de forteller lite i avhør. Mange av barna forteller at når de fortalte til en voksen gikk informasjonen fort videre og dette førte til at de mistet tilliten til voksne generelt. Dette kunne føre til at de fortalte lite i avhør (Forandringsfabrikken, 2019).

Noen barn i Forandringsfabrikken fortalte at de følte seg trygge nok til å snakke i tilrettede avhør, men de fleste fortalte om utrygghet (Forandringsfabrikken, 2019, s. 26). Kamera, formaliteter og avhørere som var stive, formelt avhørsrom og en snakkemåte som var rar førte

til at mange følte seg utrygge. Dette førte for mange barn til at de ikke fortalte nok om deres opplevelser. Derimot fortalte andre barn mer i avhøret. Dette var barn som ble samarbeidet med, fikk god informasjon og de voksne møtte dem med varme (Forandringsfabrikken, 2019, s. 26).

Flere barn forteller at de har fortalt om vold, men at de har følelsen av å ikke bli tatt på alvor. Videre forteller barna om voksne som er alvorlige i ansiktet og viser lite følelser. Dette kan gi dem følelse av å ikke bli tatt på alvor. De forteller om lite reaksjon og de får en forståelse av at det de opplever er normalt (Forandringsfabrikken, 2019, s. 10). Barna forteller at hvis de blir møtt uten følelser vil de muligens aldri fortelle igjen. Gråt sammen med barna, i stedet for etter barna har dratt. Ved å vise følelser får barnet bekreftet at det var riktig å fortelle (Forandringsfabrikken, 2019, s. 10). Aas (2014b, s. 124) viser også til at barn som ikke blir møtt direkte på deres erfaringer kan oppfatte at vold er tabubelagt og noe som ikke skal snakkes om. Barneombudet (2018) gir råd om at hjelperne ikke skal si hvor forferdelig de synes det er. Det er barnet som har opplevd dette, ikke hjelperen. Barnet trenger forståelse og støtte, ikke medlidenhet (Barneombudet, 2018, s. 35).

Det var barn som fortalte at de var utrygge på å reise hjem etter tilrettelagt avhør, uavhengig av hva de hadde fortalt. De fikk ikke informasjon om hva som skulle skje videre, eller hva de hjemme visste. Det var barn som fortalte at de kom hjem til mer vold etter avhøret og at de i avhøret ikke hadde greid å fortelle sin opplevelse. Videre at det gikk flere år før de turte å fortelle igjen, slik at de fikk beskyttelse (Forandringsfabrikken, 2019, s. 40). Dette viser hvor viktig tilrettelegging av tilrettelagt avhør er for at barna ikke skal fortsette å leve med vold.

Edwardsen (2019) skriver at en politibetjent forteller:

Så har vi våre preferanser for hva er bra for et barn, og det er jo der problemet oppstår, for hvordan kan vi vite hva er best for barnet? Det vet vi jo ikke (...). Ungene vet at forteller de, så kommer pappa i fengsel (...). Det er ikke så lenge siden en gutt fortalte at han angret på at han sa til politiet hvordan det var, fordi han måtte flytte langt bort. Barnet vil at overgrepene skal slutte, men ikke å miste mamma eller pappa, og i hvert fall ikke alt som er rundt. (s. 104).

Videre forteller barn at det kan være skummelt hvis de for fort blir flyttet ut av hjemmet etter de har fortalt. Flere ganger hastet det for voksne, men ikke for barnet. Andre barn ønsket å flytte

raskt når muligheten for dette var tilstede (Forandringsfabrikken, 2019, s. 17). Dette igjen vanskeliggjør hva og hvordan man skal forholde seg til hva barnet forteller i tilrettelagt avhør.

Avhørerne har en utfordrende oppgave i å tilfredsstille de formelle juridiske og barnefaglige kravene. Det er mulig selv om det er motsetningsfylt. Avhørerne må skape kontakt med empati samtidig som holdningen er avventende, objektiv og nøytral (Gamst, 2017, s. 41).

Gamst (2017) viser til at hjelpere skal vise empati overfor barna. Empati er en følelsesmessig nærhet, samtidig som det er en profesjonell avstand og avgrensing. Ved å vise empati viser du forståelse for hvordan det er å være barnet, og har samtidig kontroll over egne følelser og eget perspektiv (Gamst, 2017, s. 61). Hvis barnet gråter er det viktig å speile dens følelser, eks. ved å si at jeg ser du gråter og jeg forstår at dette er vanskelig for deg, her har du papir å tørke med. Slik vises empatisk forståelse. Ved å speile følelsene unngår man å gå over i barnets opplevelsesverden, og dermed beholdes egen. Barnet trenger trøst, samtidig som barnet ofte er i en fortellermodus og trøst kan dermed føre til at barnet blir forstyrret (Gamst, 2017, s. 183). Van Der Hagen, Stridbeck, og Melinder (2018, s. 346) skriver «Avhørers objektivitetsplikt innebærer et krav om saklighet og upartiskhet. Men samtidig må ikke objektivitetsplikten bli kontraproduktiv slik at en objektiv holdning hindrer en normal kommunikasjon». Avhørers rolle som avhører og reglene avhøreren må forholde seg til kan påvirke hva barnet velger å fortelle, det kan dermed være med å påvirke den forebyggende effekten av det tilrettelagte avhøret.

Ovenfor har oppgaven tatt for seg positive sider og kritikk i forbindelse med barns erfaringer fra tilrettelagt avhør. I forbindelse med kritikken er det viktig å huske at de fleste barna i undersøkelse gjort av barneombudet (2018) har gode erfaringer fra barnehuset.

3.3.3. Vitneplikt kan utfordre barns trygghet

Straffeprosessloven (1981, § 239a, andre ledd) sier at vitner som avhøres i tilrettelagte avhør har samme vitneplikt som for retten, med noen unntak. Vitner under 15 år fritas ikke fra vitneplikt og forklaringsplikt. Personer over 15 år trenger ikke forklare seg om noe som kan utsette noen av deres nærmeste eller seg selv for eksempelvis straff (Straffeprosessloven, 1981, §§ 122 og 123). En årsak til at man ikke har vitneplikt overfor nærstående er at man som utsatt for vold skal kunne beskytte seg selv mot farene det er ved å fortelle om volden (Edwardsen, 2019, s. 122). Det er dermed ekstra viktig med beskyttelse av barna under 15 år fordi de ikke

har fritak fra vitneplikten. I saker som omhandler vold mot barn i nære relasjoner kan det være farlig å snakke om volden som skjer. Barna blir satt i en situasjon de ikke kan velge om de vil fortelle eller ikke, politiet og andre hjelpeinstanser har ansvaret for at barna er trygge i ettertid. Ved å frata dem muligheten til å beskytte seg selv, ved å ikke fortelle, har vi samtidig påtatt oss ekstra ansvar for å gi barna beskyttelsen de trenger. Skau (2013) viser til at makt kan brukes til å hjelpe og til å skade. Selv de gangene makten er ment som hjelp kan den skade (Skau, 2013, s. 33). Makten omsorgspersonene har og makten politiet og andre hjelpere har overfor barnet kan være til hjelp, men også være til skade.

Aktualiteten i forbindelse med barns trygghet, beskyttelse og bevissthet om barns vitneplikt viste seg igjen i en artikkel i VG, Hopperstad og Røset (2019, 7. november). En gutt på 15 år dør, og mistanken går på at det er hans far som har drept han med kvelning. I artikkelen står det at VG har fått informasjon om at den døde gutten tidligere i høst skal ha betrodd seg til en kompis og fortalt om seksuelle overgrep som hans far har gjort mot han. Kompisen skal ha overtalt den nå døde gutten til å fortelle dette til sin mor. Moren skal ha blitt gjort kjent med overgrepssanklagene kvelden før voldshendelsen som førte til at gutten døde. Også far til gutten skal ha blitt konfrontert med anklagene kvelden før voldshendelsen (Hopperstad og Røset, 2019, 7. november). Ut fra opplysningene i artikkelen har far drept sønnen etter å ha blitt konfrontert med å ha forgrepet seg på ham. I denne saken var det ikke politiet som informerte far i forbindelse med etterforskning eller tilrettelagt avhør. Likevel viser hendelsen tydelig viktigheten i å vurdere barns trygghet gjennom hele etterforskningen. Etter tilrettelagt avhør blir omsorgspersonene orientert om at barnet har vært i tilrettelagt avhør. Hvis det fører til siktelse skal siktede få tilgang til video av det tilrettelagte avhøret for at kontradiksjonsprinsippet kan ivaretas, som vist til tidligere. Politiet og andre hjelpere må samtidig sette inn tilstrekkelig med hjelpetiltak slik at barnet er trygt enten i hjemmet eller utenfor hjemmet.

3.3.4. Avhørsmetodikk som utfordrer barns forutsetninger for å fortelle

Jeg vil nå vise hvordan måten avhøret gjennomføres på, kan utfordre barnets muligheter til å fortelle, og hvordan avhøret i seg selv kan bli et hinder for at barn får fortalt om vold og overgrep. Ett av avhørets viktigste faser er «fri forklaring». Langballe (2007) viser til at en periode med uavbrutt forklaring regnes som fri forklaring. Barn som er under skolealder har vanskelig for å fortelle i en fri forklaring, blant annet fordi det kan være vanskelig å plukke ut betydningsfull informasjon (Langballe, 2007, s. 270). Det som anses som mest pålitelige

forklaringer er en fri forklaring med mest mulig detaljer. Barns utsagn har lettere for å bli sett på som lite pålitelig og det kan også bli brukt mot dem (Davik og Langballe, 2013, s. 6 og Langballe, 2007). Dette viser betydningen av kompetente avhørere som kan sørge for at avhøret og informasjonen som fremkommer er mest mulig pålitelig.

Ja/nei spørsmål er også vanskelig for små barn å svare på, Davik og Langballe (2013, s. 7) viser til at flere studier har vist at barn svarer mye feil, ca. 30 % feil. Årsaken kan være at de svarer det de tror voksne vil høre eller at de ikke leter etter riktig svar i minnet. Det viser seg også at barn kan endre sitt svar ved at samme ja/nei spørsmål gjentas (Davik og Langballe, 2013, s. 7). Spørsmål med ulike alternativ er også problematisk, spesielt overfor de yngste. Barna kan også her svare det de tror den voksne ønsker. Eller de kan svare det siste alternativet fordi det er det de husker best. Videre svarer barn sjeldent; jeg vet ikke, selv om de har fått informasjon om at de kan svare det (Davik og Langballe, 2013, s. 7).

Det beste for saken er å få mest mulig informasjon. Kunnskap om barns språklige og kognitive muligheter og begrensninger er viktig. For vanskelige spørsmål kan føre til vanskelig kommunikasjon, feil svar, frustrasjon, usikkerhet og kan føre til at barnet ikke lengre vil avhøres (Davik og Langballe, 2013, s. 15). Barn som blir spurt ledende og/eller lukkede spørsmål for at barna skal forstå hva det handler om, er problematisk. Vitnepsykologi viser at verdien på disse svarene minsker. Det kan se ut som at svarene barna gir på disse spørsmålene blir brukt mot barna (Davik og Langballe, 2013, s. 16).

Barns hukommelse påvirkes av hvordan en samtale organiseres. Det er viktig å unngå en feil fortelling som senere er vanskelig å korrigere. Når spørsmål stilles og hvordan de er formulert og uttrykt har stor betydning. Avhørerne har dermed et stort ansvar i tilrettede avhør (Van Der Hagen et al., 2018, s. 340).

Hvilken reaksjon voksne gir barnet når det foreller om vanskelige temaer påvirker barnets opplevelse av hendelsen, som igjen påvirker minnet og hvordan det gjenfortelles. Davik og Langballe (2013) viser til studier, som viser at barn heller underrapporterer overgrep enn å fortelle noe som ikke har skjedd. Dette viser studier av saker der det finnes bilder/video av overgrepene barna forteller om i avhør. Dette kan ses i sammenheng med skyldfølelse og skam, at barnet er redd for å ikke bli trodd, en opplevelse av mangelfull beskyttelse, forståelse og redselen for avsløringens konsekvenser (Davik og Langballe, 2013, s. 9).

Ovenfor er det vist til kunnskap avhørerne i tilrettelagt avhør lærer gjennom tilrettelagt avhør studiet på politihøgskolen. Kunnskapen er viktig slik at tilrettelagt avhør kan være en god kilde til å avdekke og forebygge vold mot barn. Det er derfor en kompetanse som er viktig å besitte for alle som arbeider innenfor området.

Aktualiteten i at politiet må la barn få muligheten til å forklare seg viser seg i studien av Øverlien (2012) der barn mener at muligheten til å fortelle om volden i møte med politiet er liten. Det vises også til at beskyttelsen i etterkant ikke er tilstrekkelig, heller ikke nødvendigvis overfor dem som forteller. Bør da alle barn avhøres? Tone Davik har i foredrag i 2013 sagt at hvis barnet skal føle at avhøret var verdt det, må barnet få det bedre etter avhøret, ikke dårligere (Mevik og Edvardsen, 2016). Dilemmaet viser seg her igjen med tanke på om det alltid er barns beste å bli avhørt. Politiet må finne metoder som gjør at barna åpner seg. Det er sentralt for å styrke etterforskningen. Det er viktig at barn må snakkes **med** for at de skal åpne seg, ikke snakkes om og til (Andersland og Mevik, 2016).

Det er begrenset hvor lenge et lite barn kan være konsentrert i avhør. Spørsmål som stilles når barnet er sliten kan gi mindre korrekt svar og tilfeldige svar. Gjentakende spørsmål eller flere vanskelige spørsmål kan øke sjansen for at barnet ikke vil svare på dette i det aktuelle avhøret og også i et eventuelt senere avhør. I avhør har enkelte barn trukket sin forklaring. Dette er trolig på bakgrunn av spørsmål de ikke forsto eller en opplevelse av å ikke bli trodd. Barna kan på den måte komme seg ut av en avhørssituasjon som er ubehagelig (Davik og Langballe, 2013, s. 17).

Språk og minne er viktig å ha kunnskap om og tilrettelegge for, i forbindelse med tilrettelagt avhør. Både språk og minne påvirker hvor mye informasjon og hvor pålitelig informasjonen som kommer er. På den måten kan den forebyggende effekten av det tilrettelagte avhøret påvirkes ut fra hvordan barns behov på dette område blir fulgt opp.

Minner er ikke det samme som virkeligheten, minner påvirkes av følelser, motiver, tanker og sosiale omgivelser (Lundesgaard og Salamonsen, 2019, s. 45).

3.3.5. Tidsperspektivet for det tilrettelagte avhøret: en utfordring

Selv om tidsperspektivet fra hendelsen er kort viser mye forskning at barn glemmer mer enn voksne. Det viser seg også at barn er dårligere enn voksne til å skille mellom den egentlige hendelsen og informasjon som i ettertid blir lagt til (Davik og Langballe, 2013, s. 7).

Både barn og voksne husker godt hendelser som har ført til at følelser vekkes og at det oppleves spesielt stressende, altså traumatiske minner (Christianson, Engelberg og Holmberg, 1998, s. 120; Magnussen, 2004, s. 220-221). Mer perifer informasjon kan være vanskeligere å gjenfortelle riktig. Ved å spørre spørsmål om perifer informasjon etter lang tid eller gjentatte ganger kan det bli gitt feil informasjon (Davik og Langballe, 2013, s. 8). Undersøkelsen gjort av Rudy og Goodmann (1991) viser at 95 % av fireåringene svarte korrekt om virkeligheten på spørsmål som antydte overgrep. Syvåringene som var med i undersøkelsen hadde kun et feil svar på i alt 252 spørsmål (Rudy og Goodmann, 1991, s. 535). Ved at barn forteller en voksen om en hendelse, husker barnet hendelsen bedre. Barnet får repetert hendelsen og kan få hjelp av en voksen til å forklare hendelsen og eventuelle misforståelser kan oppklares. Det kan påvirke minne positivt ved at informasjonen bevares og blir sterkere i minne. Det kan også påvirkes negativt ved at den originale informasjonen endres når en ny kilde tilkommer (Leander og Christianson, 2008, s. 293). Dette er viktig kunnskap å ha med seg i vurderingen av om et barn kan være påvirket i forkant av tilrettelagt avhør. Samtidig som det står at barn husker bedre en hendelse som fortelles flere ganger er det viktig å huske det som er skrevet tidligere, at barn har vanskeligere for å skille mellom egentlig hendelse og hendelser som er lagt til i ettertid, for eksempel i samtaler. Det viser behovet for å snakke med barn tidlig, siden det vises til at barn glemmer fortene enn voksne. Dette utfordres av at fristene for når tilrettelagt avhør skal tas er gitt så lang tid som 1, 2 og 3 uker. Dette er vist til tidligere og vil bli ytterligere diskutert i drøftelsesdelen.

Van Der Hagen et al. (2018) skriver at et barns forklaring kan påvirkes av indirekte og negative tilbakemeldinger fra samtalepartner. Foreløpige funn tyder på at etterforskerne som avhører barn har redusert denne typen påvirkning og unngår å introdusere nye temaer med ledende spørsmål. Selv om avhørerne er gode på dette er det ikke alle som har samtaler med barna før tilrettelagt avhør som har kunnskap og bevissthet om muligheten til å påvirke barns hukommelse (Van Der Hagen et al., 2018, s. 342). På den måten er tidsaspektet for når det tilrettelagte avhøret blir tatt viktig, fordi jo lengre tid det tar før avhøret jo flere har hatt mulighet til å påvirke barnets hukommelse.

Barnevernets samtaler med barna i en tidlig fase kan føre til at bevisverdien i det barnet forteller ødelegges (Edwardsen, 2019, s. 162). Barnevernsansatte sier i en undersøkelse at de forsøker så godt det lar seg gjøre å ikke prate med barna i saken før det tilrettelagte avhøret (Vorland og Skjørten, 2017, s. 121). Det trekkes også frem eksempler fra barnevernet om at det er situasjoner de ikke kan vente med å snakke med barna. Det er sjeldnere etter 2015 grunnet at tidsfristene for tilrettelagt avhør er blitt kortere, men det kan fortsatt skje i akutte saker (Vorland og Skjørten, 2017, s. 134-135).

3.3.6. Det tilrettelagte avhørets verdi for tverretatlig og tverrfaglig samarbeid

Politibetjenter forteller at de har sterk tro på barnevernets betydning i akutfaser som omhandlet vold mot barn. Både med psykologisk og emosjonell støtte og eventuelt at barnet plasseres utenfor familien (Edwardsen, 2019, s. 158). Uavhengig av om barns fortelling i tilrettelagt avhør fører til rettsak, kan barnehuset arbeide videre med sikkerheten, livssituasjonen og opplevelsen til barna (Thorkildsen, 2015, s. 55).

I forbindelse med samarbeid har forskjellige aktører ulik mulighet til å gripe inn. Barnevernet har barnevernloven å forholde seg til. Politiets etterforskning har straffeloven/straffeprosessloven og skolen/barnehage har grunnskoleloven. En forutsetning er kjennskap til egne lover og regler, samtidig som det også forutsettes kjennskap til andres lover og regler (Backe-Hansen, Smette og Vislie, 2017, s. 26). Som vist til tidligere har alle en avvergingsplikt (straffeloven, 2005, § 196) til å forhindre vold mot barn. Avvergingsplikten gjelder for alle, og avvergingsplikten går som tidligere nevnt over taushetsplikten.

Politiet har et strengere beviskrav enn barnevernet (Backe-Hansen et al., 2017, s. 27). Det er viktig å ha med seg inn i samarbeidet rundt det tilrettelagte avhøret. Man må se hverandres muligheter og begrensninger for å forebygge eventuell videre vold mot barnet. Dette viser noe av viktigheten av at barnevernet er tilstede i tilrettelagt avhør for å få førstehåndsinformasjon for å gjøre sine vurderinger. Thorkildsen (2015, s. 56) viser til at barnevernets oppgave er å beskytte barn, ikke foreldrene.

I Edwardsen (2019) forteller en politibetjent på ordensavdelingen:

For oss er det mange ganger slik at vi ikke kan gjøre noe med straffesaksproret, og da er jo barnevernet det aller viktigste, da er det de som kan gjøre noe: Vi klarer ikke bevise

noe og da kommer vi ikke noe vei med det. Da tenker jeg at det viktigste er at barnevernet får så god informasjon som mulig for å kunne gjøre en god jobb (...). Etterforskningen i denne saken førte til at barnet ble tatt ut, de mistet omsorgen for barnet og da har vi faktisk redda livet til dette barnet. Dette barnet har muligheter nå til å klare seg resten av livet, og det er jo minst like viktig som lang fengselsstraff er. (s. 160).

Barnets behov for beskyttelse og trygghet beskrives som viktigere enn behovet samfunnet har for straff (Forandringsfabrikken, 2019, s. 22). Videre ønsker barna at det skal innføres et system som kan hjelpe personene som har utsatt barn for vold og overgrep. Hjelp gjennom eksempelvis kurs, som gir dem forståelse for hvordan det føles for barna og hvordan de kan lære seg å vise kjærlighet (Forandringsfabrikken, 2019, s. 25). Er barn lite motivert til å fortelle kan det gjøre at politiet og andre hjelpeinstanser får mindre informasjon, samarbeidet fungerer dårligere, som igjen fører til det ikke settes inn tilstrekkelig med hjelpetiltak.

Svikt i offentlige tjenesteapparater opp mot voldsutsatte barn kan være på bakgrunn av mangelfull eller manglende samhandling (Backe-Hansen et al., 2017, s. 34).

3.4. Politiets forebygging av vold mot barn. Begreper og tilnærminger

Dette kapitlet vil ta for seg politiets forebygging. Det er viktig å ha kunnskap og forståelse for hva forebyggingsbegrepet innebærer for å kunne se på hvordan det tilrettelagte avhøret kan virke forebyggende. Oppgaven vil nedenfor se på tilrettelagt avhør og straffesporet, herunder; straffens forebyggende funksjon, straff som allmennprevensjon, straff som individualprevensjon og straff som symbol.

Ferguson (2004) skriver at i 1873 var det en kirkemedarbeider som fikk opplysninger om at et barn ble utsatt for «child cruelty». I mangel på beskyttende lovbestemmelser ble saken tatt inn for retten under en lov som gjaldt dyrebeskyttelse. Barnet ble beskyttet og tatt bort fra foreldrenes omsorg. Dette er den første kjente barnebeskyttelsessaken av sin type i verden som ble etterforsket og behandlet i det som etter hvert har blitt den moderne form for barnebeskyttelsen. Dette førte til at den første barnebeskyttelsesetaten ble startet opp i 1875, «The New York society for the prevention of cruelty to children» (Ferguson, 2004, s. 23). Dette viser at det helt fra 1800 tallet har vært en oppfatning av at forebyggende arbeid for å forhindre

vold mot barn er viktig. Likevel ser man ut fra undersøkelser om hyppigheten av vold mot barn i hjemmet, at det fremdeles er et stort behov for å forebygge dette og også finne gode forebyggende metoder.

I politiloven § 2 nr. 2 står det at: «politiet skal... 2 forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet». Forebygging kan i følge Bjørgo (2015, s. 13) forstås som: ”å redusere forekomsten av kriminelle handlinger og den skaden som kriminaliteten forårsaker”. Kriminalitetsforebygging og kriminalitetsbekjempelse er det samme, begge begrepene handler om å forhindre kriminalitet eller forhindre at kriminalitet skjer igjen (Bjørgo, 2015, s. 13).

Det er vanskelig å dokumentere effekten av forebygging. Humlegård (2017, s. 31) sier det slik: «Å måle at forebygging virker, er å måle usynlig suksess. Vanskelig, men viktig for den enkelte, for samfunnet og for politiet».

Backe-Hansen et al. (2017, s. 77) skriver at forebygging av vold mot barn, overgrep eller omsorgssvikt handler om å analysere risikoen, for vold og omsorgssvikt, og at hensiktsmessige tiltak settes inn.

For å kunne analysere risikoen og vurdere hvilke hensiktsmessige tiltak som kan settes inn er det viktig med informasjon. Dette kan man blant annet få gjennom tilrettelagt avhør.

Tradisjonelt har man sett på forebygging som det som gjøres for å forhindre lovbrudd og ulike typer problematferd. Altså at man er i forkant (Aas, 2009, s. 238). Dette er en mer snever måte å definere forebygging på enn den som ovenfor er vist til at Bjørgo bruker.

Primærforebygging er forebygging som skjer før en aktuell hendelse, her voldshendelse mot barn, som eksempelvis holdningskampanjer. Sekundærforebygging skjer i etterkant av en hendelse, her voldshendelse mot barn (Aas, 2009, s. 256) Primærforebygging er gjerne det man tradisjonelt har sett på som forebygging. Som ett eksempel har nesten alle barna i barneombudet (2018) sin undersøkelse fortalt at for å hindre vold og overgrep mot barn må barn lære mer om hva som er greit og hva som ikke er greit (Barneombudet, 2018). Opplæring til barn om dette i barnehage/skole kan være et eksempel på primærforebyggende arbeid. Det er i forbindelse med sekundærforebygging det tilrettelagte avhøret kan ha en forebyggende effekt, fordi det kommer

i etterkant av en hendelse. Fokuset i oppgaven er dermed på sekundærforebygging. Forebygging gjennom det tilrettelagte avhøret handler om å forhindre en eventuell neste voldshandling og at volden ikke utvikler seg videre.

Øverlien intervjuet i sin forskning 25 barn om deres strategier under voldsepisoder (Øverlien 2012). Barn forteller at de ikke visste at de kunne kontakte noen for å fortelle hva som foregikk hjemme. Andre barn forteller at voldsutøveren truet dem til å ikke be om hjelp eller at barnet mener at det som skjer må ordnes opp av familien selv (Øverlien, 2012, s. 149). Dette viser at det ikke hjelper å ha hjelpetilbud hvis ikke barn vet om tilbudet og forstår at det er et sted de kan dra for å få hjelp. Det sekundærforebyggende arbeidet avhenger på den måten av det primærforebyggende arbeidet. Det forebyggende arbeidet trenger at barna får informasjon. Politiet får ikke saker som kan etterforskes, og tilrettelagte avhør som kan tas, før noen fatter en mistanke slik at politiet har noe å jobbe ut fra.

Det vises også til tertiærforebygging som går på å forebygge voldens langsiktige konsekvenser. Eksempelvis gjennom rehabilitering (NOU 2003:31, s. 39).

Etterforskningen, der tilrettelagtavhør er en sentral del, kan spille en viktig rolle for å oppnå forebygging av vold mot barn.

Gundhus (2009) skriver at:

Dikotomien proaktivt og reaktivt politiarbeid sikter til forskjellen mellom politiarbeid som settes i gang når publikum henvender seg til politiet (reaktivt) og blir en responshandling, og politiarbeid der politiet definerer sine arbeidsoppgaver i forkant ved å sette opp mål for virksomheten og planlegge opp imot dette (proaktivt). (s. 19).

Justis- og politidepartement (2004, s. 81) viser til at det i de senere årene er blitt fokus på politiets proaktive arbeid, også gjennom det reaktive arbeidet. Dette arbeidet skal være kunnskapsstyrt. Regjeringen oppfatter at oppdagelsesrisiko og høy oppklaring av straffesaker vill ha forebyggende effekt. Etterforskningen, (i denne sammenheng det tilrettelagte avhøret) kan også gi kunnskap om kriminaliteten og gjerningspersonene som videre kan være viktig i det forebyggende arbeidet.

3.4.1. Tilrettelagt avhør og straffesporet

3.4.1.1. Straffens forebyggende funksjon

Det tilrettelagte avhøret befinner seg i det strafferettslige sporet. Det er et rettslig avhør som skal belyse hvorvidt et straffbart forhold har skjedd. Dette for å kunne utmåle straff som våre myndigheter ser på som et tiltak i forebygging av vold mot barn.

Straffens mål fra lovgivers side er å hindre at kriminalitet skjer, altså forebygging, og dette kan hindres på tre måter. Det kan virke individualpreventivt, at personen straffen retter seg mot ikke fortsetter med kriminaliteten. Det kan virke allmennpreventivt, ved at andre ser at de som begår lovbrudd straffes og altså virke avskrekkende eller oppdragende. Det kan også virke ved å bevare samfunnsroen (Rui, 2014, s. 394). Ved å straffe de som utøver vold mot barn vises det at volden ikke aksepteres. Det kan også ha en funksjon opp mot trygghet, beskyttelse og at det er rettferdig (Edvardsen og Mevik, 2014, s. 329).

Bruk av strafferettslige virkemidler kan benevnes som legalstrategi. For å bekjempe vold mot barn i nære relasjoner har legalstrategi blitt vurdert som et aktivt virkemiddel. Eksempler på det er at vold i nære relasjoner som vist til tidligere har blitt et eget straffebed, det straffbare er utvidet og det er blitt strengere strafferamme (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 104). Tilrettelagte avhør er et strafferettslig virkemiddel og kan være med å avklare om noe straffbart har skjedd og påvirke utmålingen av straff. Det tilrettelagte avhørets mulighet til å avklare kan dermed virke forebyggende i den grad det ender med straff og at straffen virker forebyggende.

3.4.1.2. Straff som allmennprevensjon

Det tilrettelagte avhøret kan være med å føre til straffereaksjoner. Det er dermed relevant å se på allmennprevensjonen for å se på hvorvidt det tilrettelagte avhøret kan virke forebyggende allmennpreventivt.

Allmennprevensjon kan virke på flere måter. Enten avskrekkende, altså at frykten for straff gjør at man avstår fra straffbare handlinger. Den kan virke moraldannende, at vi blir påvirket av at loven definerer hva som er riktig og galt. Eller til sist at det er vanedannende, at man kan tenke seg at vi blir vant til å unngå visse handlinger og fortsetter med å oppføre oss på den måten (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 116). Ifølge Skog (2006) begås vold oftest i affekt, men kan også være instrumentell. Den allmennpreventive effekten er liten i forbindelse med handlinger

begått i affekt (utenom normdannende), mens den muligens er større for voldshandlinger som er instrumentelle. Instrumentell vil si at fordeler og ulemper med et lovbrudd blir vurdert, altså det man ønsker å oppnå mot risikoen for å bli tatt og straffet, deretter blir valget tatt på bakgrunn av kalkulasjonen (Skog, 2006, s. 285-287).

Høigård og Finstad (1986) viser til at det særlig er to forhold der straff kan virke avskrekkende. Det ene tilfellet er der lovovertrædelsen ikke er viktig for personen. Livet kan leves videre som før uten å begå lovbruddet, selv om ønsket om å begå lovbruddet var tilstede. For det andre vil den avskrekkende effekten trolig ha størst effekt der lovbrøyer gjør bevisst kalkulerer av sjansen for å bli tatt og virkningen av det, opp mot ulempen det medfører å ikke gjennomføre lovbruddet (Høigård og Finstad, 1986, s. 346).

3.4.1.3. Straff som individualprevensjon

Målet med individualprevensjon er at gjerningspersonen selv, på grunn av straffen, skal slutte med lovbrudd/vold. Enten gjennom rehabilitering eller på grunn av den avskrekkende effekten (Aas, 2009, s. 245). Ved å undersøke den individualpreventive effekten er det få som har tro på at fengselsstraffen i seg selv gjør lovbrøyeren mer lovlydig, med unntak av den perioden lovbrøyeren sitter i fengsel (Ass, 2009, s. 245). Ved at en voldsutøver sitter i fengsel virker det individualpreventivt. Det er vanskelig å være voldelig mot barna i perioden voldsutøveren er i fengsel (Edvardsen, 2019, s. 237). Det betyr at i de sakene det tilrettelagte avhøret har en sentral rolle i domfellelse har det tilrettelagte avhøret iallfall en forebyggende effekt akkurat i perioden voldsutøveren sitter i fengsel.

Det individualpreventive fungerer ikke optimalt hvis den som har fått straff ikke synes straffen var så ille, og dermed ikke har problem med å fortsette lovbruddet/voldshandlingene (Andenæs, 1975, s. 34). Selv om en voldsutøver er dømt til fengselsstraff, betyr ikke det utelukkende at personen ikke fortsetter voldshandlinger etter endt soning.

3.4.1.4. Straff som symbol

Aubert (1954, s. 178) sier at det er grunn til å tvile på at allmennpreventive og individualpreventive virkningen fungerer som den er tenkt av domstol, strafferettsteori og lovgivning. Videre viser han til at straffens funksjon først og fremst ligger i det symbolske (Aubert, 1954).

Straff kan bli sett på som nyttig. Jeg mener betydningen kvinnene i studien nedenfor viser til også kan gjelde barn. Brännvall (2016) viser i sin doktoravhandling til voldsutsatte kvinners opplevelse av straffens betydning. Kvinnene ser på det som en mulighet til å komme seg bort fra volden og oppfatter det som et signal på at vold ikke er lov når saken ender med dom og straff. Videre fikk kvinnene da en bekreftelse på at de ble trodd. Resultatet av den juridiske prosessen ser det ut til at både kvinnene og mennene oppfatter som et signal på hva som er tillatt og ikke tillatt i samfunnet (Brännvall, 2016).

Nymo (2015) viser til at Protagoras ca. 490-420 f.Kr skriver:

Den som straffer med fornuft, straffer ikke fordi en forbrytelse er begått, for det som er skjedd, lar seg ikke gjøre om; men han straffer av hensyn til fremtiden, for at hverken gjerningsmannen selv eller andre som ser at han blir straffet, skal begå ny urett. (s. 290).

Sitatet ovenfor får tydelig frem viktigheten av det forebyggende perspektivet ved straff.

4. Drøfting

4.1. Er tilrettelagt avhør egnet til å avdekke vold barn utsettes for?

Det er mange dilemmaer som kunne vært aktuelle å drøfte ut fra forskningsspørsmålet mitt som er; på hvilken måte kan tilrettelagt avhør i etterforskning av saker omhandlet vold mot barn virke forebyggende? Hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer ligger i dette arbeidet? Drøftingen vil se på voldsutsatte barn – i det tilrettelagte avhøret og herunder drøfte; betydningen av at barn får fortalt, barnets behov for trygghet i tilrettelagt avhør, barns beskyttelse i forbindelse med det tilrettelagte avhøret, tidsaspektet fra anmeldelse til tilrettelagt avhør og utfordringer ved det tilrettelagte avhøret. Dette innebærer også å se på rettslig og utenomrettslig forebygging gjennom det tilrettelagte avhøret, herunder tilrettelagt avhør som grunnlag for bevis/domfellelse/straff og tilrettelagt avhør som grunnlag for tverrfaglig samarbeid.

Hadde vold mot barn vært enkelt å forebygge er min påstand at ingen barn hadde levd med vold fra sine omsorgspersoner. Forskning, regjeringen og lovendringer viser at det har vært fokus på forebygging av vold mot barn i mange år. Likevel viser aktuelle eksempler som gutten på 15 år som døde (Hopperstad og Røset, 2019, 7. november), Christoffer saken (Gangdal, 2010), opplysninger fra rettsmedisiner (Rognum, 2016) og statistikk fra statistisk sentralbyrå for å nevne noen, at barn fremdeles utsettes for vold av sine omsorgspersoner.

Barn har få muligheter til å komme seg ut av volden på egenhånd og det er derfor ekstra sårbarhet for barn (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 27). Tilrettelegging for å sikre at barn ikke utsettes for vold er derfor viktig.

Barns beste utfordres gjennom det tilrettelagte avhøret ved at barn kan føle utrygghet både under og i etterkant av avhøret. Det er mye som står på spill i forbindelse med hva som vil skje med foreldre, søsken og de selv i etterkant av det tilrettelagte avhøret. Videre kan barn ha et ønske om at volden skal ta slutt uten at mange instanser involverer seg og tar avgjørelser på vegne av dem.

Barn og situasjonen de er i er forskjellig. Dette gjør at de trenger hjelp på ulikt vis samtidig som fellestrekket for alle er at de trenger hjelp slik at volden stopper. Selv om det er kritikk mot tilrettelagt avhør har vi ingen metode som sikrer barns forklaring som bevis, bedre enn

tilrettelagt avhør. Det er bra med kritikk for å bli bedre, men tilrettelagt avhør må gjøres og de som gjør det må være kompetente til å utføre oppgaven.

Det er vanskelig å måle effekten av forebyggende arbeid (Runhovde og Skjevrak, 2018, s. 10). Et dilemma med å måle effekten av bestemte forebyggende tiltak, er utfordringen i å isolere et tiltak sammenlignet med andre tiltak som også er satt inn (Runhovde og Skjevrak, 2018, s. 317-318). Sett opp mot vurderingen av det tilrettelagte avhørets forebyggende effekt og de mange behov som skal ivaretas, viser det kompleksiteten i det tilrettelagte avhøret og dermed utfordringen i å isolere et element for å «måle» effekten. Selv om det er vanskelig å måle eksakt effekt vil oppgaven videre se på hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer det tilrettelagte avhøret har i forbindelse med forebygging av vold mot barn.

4.2. Voldsutsatte barn - i det tilrettelagte avhøret

4.2.1. Betydningen av at barn får fortalt

Mevik og Edvardsen (2016) skriver at:

Erfaringer viser at når barn blir involvert og hørt om forhold som angår dem, får voksne kjennskap og kunnskap om forhold de ikke ville ha fått uten barnets bidrag. Dermed vil beslutninger som fagfolk tar på vegne av barnet, kunne bli bedre. (s. 56).

Ved at beslutninger blir bedre ved å involvere barn vises betydningen av at barn får en reell mulighet til å forklare seg. Edvardsen (2019) viser til at et barn som er i krise har et grunnleggende psykologisk behov for å bli pratet med (Edvardsen, 2019, s. 130). Det er dermed to dimensjoner som har betydning i forhold til at barnet får fortalt. Det er det strafferettslige/forebyggende og det psykologiske.

Barn ønsker å velge hvem de snakker med. Det er som beskrevet ikke alltid mulig. Vi må derfor se hvordan barns behov kan ivaretas samtidig som de snakker med en som er kompetent på området, dette for at barnet skal få fortalt. Etterforskningen kan bli til hinder for å forebygge hvis trygghet og det rasjonelle ikke kommer på plass i avhørssituasjonen. Davik og Langballe (2013) viser til at det beste for saken er å få mest mulig informasjon. Det kan bli sagt at «det skader jo ikke å prøve å spørre». Det kan i realiteten skade. Barn skal ikke tvinges til svare på spørsmål de ikke forstår (Davik og Langballe, 2013, s. 15). Det kan være utfordrende å vite om

det alltid er barnets beste å komme i tilrettelagt avhør og om det bidrar til at barnet får fortalt. Dette vil jeg drøfte videre nedenfor.

4.2.2. Barnets behov for trygghet i tilrettelagt avhør

Mevik og Edvardsen (2016, s. 59) skriver at politiet må skape trygghet slik at barnet forteller om eventuell vold det blir utsatt for. Skapes ikke denne tryggheten kan det i verste fall føre til at barnet fortsetter å leve i et hjem med vold, hvor volden også kan eskalere. Samarbeidet mellom etatene er viktig også etter tilrettelagt avhør for å ivareta barnets behov for trygghet (Mevik og Edvardsen, 2016, s. 59).

Barn i Forandringsfabrikken (2019) forteller som tidligere skrevet at det ikke er tilfeldig hvilken voksenperson de åpner seg for. Politiet kan dermed, ved å be personer rundt barnet å ikke snakke med barnet, miste viktig informasjon. Politiet kan ut fra det noen barn forteller ikke forvente å bli fortalt det samme i tilrettelagt avhør som de er villig til å fortelle til tillitspersonen de selv har valgt. Tillitsbruddet noen barn opplevde ved at informasjonen ble gitt videre, kunne føre til at noen barn fortalte lite i avhør (Forandringsfabrikken, 2019, s. 9). Barn ønsker å fortsette å snakke med den de selv har valgt. Sett ut fra barnets perspektiv bør barnet muligens selv få velge når og hvem det ønsker å prate med. Ved å bli sendt videre kunne det oppleves som avvisning og føre til at de ikke fortalte mer eller at det ble lenge til de fortalte igjen. Slik kan viktig informasjon gå tapt. Dette viser også betydningen av å ha fokus på det relasjonelle og trygge i det tilrettelagte avhøret.

Det er nødvendig å sikre barns forklaring som bevis i tilrettelagt avhør og påliteligheten i det barnet forteller må være kontrollerbar. Det er viktig for avhørerne å skape kontakt med barnet. Ut fra objektivitetsprinsippet og straffesakssporet er det ufravikelig at etterforskningen må være objektiv (Straffeprosessloven § 226, tredje ledd, § 55a, fjerde ledd). Det er dermed viktig for politiet å få mest mulig verifiserbar informasjon av barn i tilrettelagt avhør. Dette for å eventuelt kunne straffeforfølge saken.

Som vist til i teoridelen sies det at etterforskerne som avhører barn er gode til å unngå feilene som fører til at forklaringen påvirkes (Van Der Hagen et al., 2018). Denne etterretteligheten i arbeidet, fører til at informasjonen samles på en sikker og objektiv måte.

Barn i Forandringsfabrikken (2019) har påpekt at det er mange momenter som bør/kan endres for å optimalisere det tilrettelagte avhøret. Ved å se viktigheten av at barnet forklarer seg i tilrettelagt avhør, viser det igjen viktigheten av å skape trygghet slik at barnet forteller i tilrettelagt avhør. Fordi tilrettelagt avhør er den best egnede metoden vi har for å sikre barns forklaring rettslig, er det viktig å se hvordan vi kan få til det samme i tilrettelagt avhør som i samtale med en tillitsperson barnet velger.

Martinsen (2017) viser til at to av hans fire informanter (barn som har vært i tilrettelagt avhør) forteller at de har behov for å bli bedre kjent med avhører før de skulle snakke om vold/overgrep (s. 79). Dette viser igjen barnets behov for det relasjonelle i forbindelse med å fortelle om det som har skjedd. Videre var det to av informantene til Martinsen (2017, s. 85) som opplevde å bli lyttet til og at de ble tatt på alvor i det tilrettelagte avhøret.

Tidligere er det nevnt at noen barn i Forandringsfabrikken (2019) sine undersøkelser forteller at de var trygge nok til å fortelle i tilrettelagt avhør, mens de fleste fortalte om utrygghet. Kamera, formaliteter og avhørere som var stive, formelt avhørsrom og en snakkemåte som var rar, førte til at mange følte seg utrygge. Dette førte for mange, til at de ikke fortalte nok om sine opplevelser. Derimot fortalte andre barn mer i avhøret. Det var barn som ble samarbeidet med, fikk god informasjon og ble møtt med varme fra de voksne (Forandringsfabrikken, 2019, s. 26). Barn sier at ved at personen de forteller til viser følelser, får barnet bekreftet at det var riktig å fortelle (Forandringsfabrikken, 2019). Barn forteller at hvordan de blir møtt og sett i tilrettelagt avhørssituasjonen påvirker hva barnet forteller. Dette igjen kan påvirke hvorvidt det tilrettelagte avhøret fører til trygghet for barn.

Ordene avhør og politi kan føre til at barnet blir nervøst. Det er avgjørende at barn blir tilstrekkelig informert for om mulig å minske nervøsiteten (Martinsen, 2017, s. 62).

Barn i Forandringsfabrikken (2019, s. 20) forteller at de hadde behov for informasjon om hva en anmeldelse innebar for ikke å føle utrygghet. Utryggheten førte til at barn endret forklaring eller sluttet å fortelle.

Barnet kan ha vanskelig med å fortelle om volden. Dette kan bli enda vanskeligere når de vet at de snakker med politiet og dermed blir usikre på hva som skjer med deres omsorgspersoner

hvis de forteller. Det er viktig at tilrettelagt avhør gjennomføres, på en annen side er det muligens ikke til hjelp hvis ikke det relasjonelle og trygge skapes i avhøret.

4.2.3. Barns beskyttelse i forbindelse med det tilrettelagte avhøret

Det er viktig å gi barnet beskyttelse når det tilrettelagte avhøret gjennomføres. Fokuset kan ikke bare være å finne bevis. Hovedfokuset må være forebygging for det enkelte barn, under etterforskningen og etter at etterforskningen er ferdig. Dette aktualiseres ytterligere med tanke på barns vitneplikt.

Barn under 15 år har som nevnt i teoridelen vitneplikt (Straffeprosessloven (1981, § 239a, andre ledd), noe som innebærer at de ikke selv kan velge om de ønsker å forklare seg. Selv om de har vitneplikt, er det opplagt at det er umulig å tvinge et barn til å fortelle. På bakgrunn av at barnet i utgangspunktet har vitneplikt er det viktig at beskyttelsesbehovet barnet har i etterkant av tilrettelagt avhør, ivaretas. Barn i Forandringsfabrikken (2019) forteller at de etter tilrettelagt avhør har dratt hjem og at volden har eskalert. Et argument mot at tilrettelagt avhør av barn tas umiddelbart, er derfor at nødvendige beskyttelsestiltak må være vurdert og klargjort slik at barnet får den beskyttelsen som er nødvendig, rett etter det tilrettelagte avhøret. Voldsutøverene venter ikke med vold til hjelperne har tatt seg tid til å beslutte beskyttelsestiltak. Dette gjelder både før og etter tilrettelagt avhør. Det å vente med å sette inn nødvendige beskyttelsestiltak kan føre til at barn må fortsette å leve med vold og i verstefall bli drept.

Det må alltid vurderes på hvilken måte sikkerheten til barn blir påvirket før samtale gjennomføres med dem (Heltne og Steinsvåg, 2011b, s. 156-157). Aas (2014c) har skrevet en artikkel om 23 voldsutsatte kvinners erfaringer med politiet på bakgrunn av intervjuer av kvinner på norske krisesentre i løpet av 2012. En av de voldsutsatte kvinnene forteller at når en kvinne sier hun ikke vil anmelde mannen må politiet forstå problematikken og at hennes liv står i fare. En anmeldelse vil ikke være nok for å komme ut fra mishandlingsmønsteret, politiet må samarbeide med andre aktører (Aas, 2014c, s. 46). Dette mener jeg er overførbart til at også barn utsatt for vold har behov for at etatene jobber sammen for å få barnet ut av volden. Ut fra dette er det grunn til å anta at barn utsatt for vold av sine omsorgspersoner står overfor mange vanskelige spørsmål og dilemmaer i forbindelse med å prate i tilrettelagt avhør og dermed delta i straffesaken. Barn trenger beskyttelse i forbindelse med straffesaken og det tilrettelagte avhøret. Også informasjon om eventuell beskyttelse kan være viktig for å trygge barn.

Samarbeidet for å få til dette kan finne sted i tilknytning til det tilrettelagte avhøret og vil bli drøftet senere i oppgaven.

Det kan være hensiktsmessig å vente med å ta tilrettelagt avhør av barn for å skaffe seg mer informasjon for å ta gode beslutninger opp mot beskyttelse av barnet i ettertid. Politiet og andre hjelpere må ha en plan for hvordan barn skal beskyttes etter å ha vært i tilrettelagt avhør. Før det tilrettelagte avhøret av barnet er det vanskelig å vite hva barnet vil fortelle og dermed må man etter avhøret finne løsninger på hvordan barnet kan beskyttes tilstrekkelig. Dette er vanskelig fordi det gjerne er tidlig i etterforskningen og politiet prøver å finne ut om det er vold i hjemmet eller ikke. Muligens er det også vanskeligere å ta riktige beslutninger om beskyttelsestiltak tidlig i etterforskningen, fordi det er mindre informasjon å vurdere ut fra. Dette kan aktualisere at det i saker muligens er nødvendig å vente med tilrettelagt avhør frem til politiet også har samlet inn tilstrekkelig med informasjon på andre måter. Samtidig kan man ved å vente med tilrettelagt avhør risikere at barnet utsettes for fare i den aktuelle perioden. Et viktig poeng er også at all etterforskning ikke må gjøres i forkant av tilrettelagt avhør. Det er mulig å gjøre en rekke etterforskningskritt parallelt med at tilrettelagt avhør pågår. Aktuelle etterforskningskritt som kan pågå parallelt, er blant annet ransaking og avhør av omsorgspersonene/mulig voldsutøver(e). Dette handler også om det jeg nå vil komme inn på, tidsaspektet i forbindelse med det tilrettelagte avhøret.

4.2.4. Tidsaspektet fra anmeldelse til tilrettelagt avhør

Et annet dilemma er å finne det optimale tidspunktet for når tilrettelagt avhør bør gjennomføres. Det kan ta tid før det tilrettelagte avhøret blir gjennomført, og det kan det være mange grunner til. Barnehuset, avhører og andre involverte parter må finne tidspunkt som passer. Videre kan det, som skrevet tidligere, være etterforskningskritt som må gjøres før tilrettelagt avhør, med hensyn til straffesaken og barnets beskyttelse i ettertid.

Barn som har fortalt om vold til voksne uten at volden tar slutt, kan tenke at de voksne ikke hjelper. Dette kan føre til taushet fra barn i avhør. Også lang ventetid mellom anmeldelse og avhør kan føre til taushet (Edwardsen og Mevik, 2014, s. 323). Som vist til tidligere skal et tilrettelagt avhør tas innen 1-3 uker ut fra sakens alvor (Straffeprosessloven, 1981, § 239e). Selv om loven sier at avhørene skal tas innenfor fristen er det ikke slik at alle avhør blir tatt innenfor fristen. Politiet har mange saker, og det er vanskelig å vite betydningen av det tilrettelagte

avhøret, før barnet faktisk er i tilrettelagt avhør. Men ventetiden kan være et problem når det fører til at barn ikke ønsker å fortelle i det hele tatt. Når endelig avhørsdagen er der, kan man risikere at barnet ikke lenger er motivert til å fortelle. Det kan ødelegge muligheten til å forebygge og beskytte.

Ved lang ventetid før tilrettelagt avhør, kan det få uheldige konsekvenser opp mot bevissikring i straffesaken og ivaretagelse av barn. Barnet kan utsettes for direkte fare, barnets forklaring kan regnes som å ha mindre verdi, barnet kan glemme, eller at barnet ikke forklarer seg av forskjellige grunner. Også hvis mistanken ikke stemmer kan det få uheldige konsekvenser (Davik og Langballe, 2013, s. 10-11).

Voldssirkelen viser tydelig behovet for at tilrettelagt avhør av barn som blir utsatt for vold ikke bør utsettes. Barnets ønske og mulighet til å forklare kan forsvinne. Som vist til i teoridelen skriver Walker (1979) at det ser ut til at voldssirkelen har tre faser som varierer i lengde og intensitet. Variasjonen er både innad i et forhold og i ulike forhold.

Det er lenge for et barn å vente 1, 2 eller 3 uker som er fristene for når tilrettelagt avhør skal gjennomføres. Den rolige og kjærlige fasen som er beskrevet i Walkers teori, starter gjerne kort tid etter voldshandlingen. På den måten kan 1, 2 og 3 ukers fristene føre til at barnet kommer i tilrettelagt avhør i den rolige og kjærlige fasen, som dermed kan vanskeliggjøre det å forklare seg ytterligere. Som vist til i teoridelen glemmer barn fortene enn voksne og er mer sårbare, dette viser også at ukers fristene kan være for lenge for et barn å vente med å få forklare seg.

Det tas hensyn til teorien om voldssirkelen når riksadvokaten (2008) slår fast at i saker omhandlet familievold der fornærmede møter opp for å anmelde saken, bør politiet ta imot minst en kort forklaring umiddelbart. En påtaleleder sa de som regel tok avhør av voksne fornærmede samme dag eller dagen etter. Dette er et eksempel på at i samme sakstype blir en voksen fornærmet avhørt umiddelbart, mens barn må vente. Barns rettigheter blir slik krenket (Edvardsen og Mevik, 2014, s. 324). Grunnleggende psykologiske behov, som vist til tidligere, viser at når et barn er i krise trenger barnet å bli pratet med (Edvardsen, 2019, s. 130). Edvardsen (2019, s. 131) viser til at retningslinjene for tilrettelagte avhør utfordres ved at tidsfristen for avhør er satt fra 1-3 uker ut fra alvorlighetsgraden (Straffeprosessloven, 1981, § 239e).

I Edwardsens avhandling (2019) fremkommer det at politibetjenter erfarer at det er lettere å få barn til å prate når de er ute på stedet like etter hendelsen, enn i tilrettelagt avhør på barnehuset senere (Edwardsen, 2019, s. 131). Altså kan det se ut til at volden blir vanskeligere å avdekke i de tilfellene man venter med å høre barnets fortelling, til det tilrettelagt avhøret (Edwardsen, 2019, s. 132). Mange ganger får politiet også kjennskap til saker omhandlet vold i nære relasjoner uten at politipatruljen på noe tidspunkt er ute på stedet. Da er det viktig at de som møter barnet i krisen ivaretar barnets psykologiske behov og tar imot barnets forklaring på det aktuelle tidspunktet. Van Der Hagen et al. (2018) viser til at eventuelle samtaler som tas med barnet i forkant av tilrettelagt avhør bør dokumenteres. Det barnet blir fortalt, hvordan spørsmål stilles og hva barnet forteller (mest mulig ordrett) dokumenteres. Ved å gjøre dette kan påliteligheten i utsagn barnet kommer med, vurderes ut fra opplysningene som er dokumentert. Dette er en mulig løsning, fordi det i realiteten ikke er slik at politiet alltid er de første som snakker med barnet (Van Der Hagen et al., 2018, s. 351). Det er viktig å samarbeide med barnevern, skole, barnehage og andre som møter barn, og informere om behovet for at samtaler med voldsutsatte barn dokumenteres best mulig. Videre er dette et argument for at avhørene må tas fortest mulig slik at risikoen for at barnets forklaring blir påvirket minskes.

Det kan se ut som avhør av barn bør gjøres umiddelbart. Samtidig er det mange utfordringer også med det. Blant annet at politiet noen ganger må sjekke ut mer før det tilrettelagte avhøret.

En betydning for den forebyggende effekten er at politiet og rettsapparatet arbeider raskt (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s. 71). På en side fører tidsfrister for når de tilrettelagte avhørene skal gjennomføres, til at det fokuseres på at dette må prioriteres. Dermed er det mulig sakene får raskere fremdrift på grunn av reglene i forbindelse med tilrettelagt avhør. På en annen side ser man samtidig at presset på å gjennomføre flest mulig avhør innenfor tidsfristen, kan føre til at saker der tilrettelagt avhør er gjennomført, blir liggende lenge fordi nye saker prioriteres. Det kan dermed føre til at saker prioriteres i initialfasen, men blir nedprioritert så fort tilrettelagt avhør er gjennomført. Dette er uheldig blant annet fordi sakene fortsatt må etterforskes for å finne en løsning, også etter tilrettelagt avhør. Edwardsen (2019) viser til at hvis det tar lang tid før saken kommer til retten, og straffeprosessen for familien og barnet blir en ny påkjenning, kan hjelpen de har krav på bli mer en skygge eller et overtramp enn det er hjelp (Edwardsen, 2019, s. 234). Det må derfor hele tiden gjøres en avveining om saker der tilrettelagt avhør er gjennomført likevel skal prioriteres, selv om dette kan gå utover hvor mange detaljer et barn i en annen sak husker. Dette fordi en konsekvens blir at et annet barns

tilrettelagte avhør utsettes. Ved at saker blir liggende etter tilrettelagt avhør kan det forebyggende sporet muligens ikke bli optimalt. Saken blir tatt tak i, men blir så liggende uten at noen jobber videre med den. Barnet er fortsatt i en vanskelig og sårbar situasjon og har fremdeles behov for hjelp.

I tilrettelagt avhør har politiet mulighet til å få kjennskap til flyktige spor som må sikres. Altså spor som ellers kan gå tapt. Det tilrettelagte avhøret kan gi holdepunkter for hva videre etterforskning bør fokusere på, hvilke vitner som må avhøres og hvilke spor som må sikres umiddelbart. På en side er dette et viktig argument for at tilrettelagt avhør må gjøres tidligst mulig. På en annen side hjelper det ikke å få vite om flyktige spor som må sikres, hvis ressursene i ettertid ikke strekker til for eksempel fordi nye tilrettelagte avhør prioriteres. På den måten kan den forebyggende effekten av det tilrettelagte avhøret bli dårligere.

4.2.5. utfordringer ved det tilrettelagte avhøret

Barn skal få opplyst sine rettigheter som fornærmet barn i avhør. Blant annet at det barnet forteller kan gi konsekvenser for omsorgspersonen(e). Det er ikke enkelt å gi barnet informasjon om alle personene som følger avhøret og at omsorgspersonen(e) får vite hva barnet har fortalt. Barnet kan ut fra denne informasjonen velge å ikke fortelle om vold. Det er vanskelig med en god balanse mellom hva barnet har rett til å vite og behovet for å vite, opp mot at det ikke skal skremmes fra å forklare (Edwardsen og Mevik, 2014, s. 325).

Mange avhørere har fortalt at de ikke opplyste barnet om at foreldrene får vite hva de sier før tilrettelagt avhør. De fortalte det bare hvis barnet spurte direkte om det. Avhørerne var redde for at det ville skremme barna fra å fortelle. Dette er muligens brudd på barnekonvensjonen om barns rett på informasjon om viktige forhold i deres liv (Edwardsen og Mevik, 2014, s. 326). På en side forteller muligens barnet mer i tilrettelagt avhør uten den informasjonen, men på en annen side kan ikke politiet skaffe seg informasjon på en måte som bryter med barnekonvensjonen.

En annen utfordring er barnets mulighet til å komme med en fri forklaring. Tidligere er det nevnt at Langballe (2007, s. 270) skriver at fri forklaring med mest mulig detaljer regnes som mest pålitelig. Barns utsagn blir ofte misforstått eller sett på som lite pålitelig og det kan også bli brukt mot dem (Davik og Langballe, 2013, s. 6). Det kan være vanskelig for barn under skolealder å forklare seg fritt (Langballe, 2007, s. 270). Det er viktig med kunnskap slik at det

ikke forventes at små barn som ikke er i stand det, skal forklare seg fritt i avhør. Det må tilrettelegges etter barnets språklige nivå for at de skal få til å forklare seg i tilrettelagt avhør. Dette kan være utfordrende å få til, men samtidig viktig fordi det tilrettelagte avhøret er en så sentral del av etterforskningen i saker som omhandler vold mot barn.

Et tilrettelagt avhør av et lite barn kan ikke stå alene i etterforskningen. Etterforskningen i sin helhet må være bred og god. Her er samarbeid med andre viktig, f.eks. for å få informasjon. Slik etterforskning må gjerne gjøres i forkant av tilrettelagt avhør av barn for at man skal kunne bruke fremkommet informasjon i forbindelse med avhøret (Davik og Langballe, 2013, s. 11).

Det kan være fristende å presse et barn i avhør for å få ut informasjon, spesielt hvis avhøret er hovedvekten av etterforskningen (Davik og Langballe, 2013, s. 16). Det er også viktig å være oppmerksom på at det ikke nødvendigvis er slik at det ikke har skjedd noe selv om et barn ikke forteller (Langballe, 2007). Tilrettelegging for at barn skal prate betyr likevel ikke at barna velger å prate. Det kan endre seg når de får tillatelse av sine foreldre, eller når de er bragt i sikkerhet (Raundalen, 2011, s. 179). I forbindelse med tilrettelagt avhør kan dette vise viktigheten av at de skal få en ny mulighet til å forklare seg på et senere tidspunkt, for å gi de en ny sjanse. Barna får muligens aldri «tillatelse» av sine foreldre til å fortelle i slike saker, men kan på bakgrunn av beskyttelsestiltak som settes inn bli bragt i sikkerhet og dermed senere være villig til å prate.

Grøvdal (2014, s. 341) skriver at hun i sin doktoravhandling intervjuet 8 kvinner om opplevelsene de hadde med straffesakskjeden. En av kvinnene forteller at hun ønsker sin ekskjæreste i fengsel for å føle seg trygg. For en annen kvinne var det at kjæresten skulle i fengsel det siste hun ønsket da hun ikke betraktet straff som løsningen. Begge opplevde møte med politiet som problematisk (Grøvdal, 2014, s. 341-342). I doktorgraden intervjuet hun kvinner, men jeg mener det er overførbart til at også barn har ulike ønsker for hva som skal skje med voldsutøver. Også barna i Forandringsfabrikken (2019) som vist til tidligere har fortalt at de savner hjelpetilbud til voldsutøver og at de ikke ønsker voldsutøver straffet. Grøvdal (2014, s. 359) skriver at hvordan fremtiden blir for de som utsettes for vold eller voldsutøverene ikke er rettens arbeid. Grøvdal (2012, s. 233) viser til at politiets rettsliggjøring av vold i nære relasjoner kan ha ført til hindring av politiets hovedoppgave, som er forebygging (Grøvdal, 2012, s. 233). Hadde voldsutøver fått tilbud om behandling og hjelp, hadde muligens barn utsatt for vold i nære relasjoner vært mer motivert til å fortelle i tilrettelagte avhør. Muligens kan den

forebyggende effekten av tilrettelagte avhør bli liten, siden motivasjonen for å fortelle er liten. Er barn lite motivert til å fortelle kan det føre til at politiet og andre hjelpeinstanser får mindre informasjon.

4.3. Rettslig og utenomrettslig forebygging gjennom det tilrettelagte avhøret

4.3.1. Tilrettelagt avhør som grunnlag for bevis/domfellelse/straff

Edwardsen (2019) skriver at:

Straff knyttet til vold i familien har en samfunnsmessig overordnet, moralsk betydning, som kan knyttes til det allmennpreventive, ved at straffeforfølgningen har bidratt til endrede holdninger i måten å vurdere barns rettigheter på. Det strafferettslige har betydning for hvordan vi som samfunn og individer betrakter vold mot barn. (s. 239).

Det tilrettelagte avhøret som en del av det strafferettslige sporet, er knyttet til en samfunnsmessig betydning. Straffeforfølgning skal understreke barns rettigheter og samfunnets nulltoleranse for slike handlinger mot barn.

Hvorvidt det tilrettelagte avhøret fungerer som bevis, som igjen fører til domfellelse og straff kan være med å si noe om straffesakssporet fungerer forebyggende overfor barn som utsettes for vold. Straff kan føre til forebygging av nye handlinger både på individnivå og på samfunnsnivå. Det er derfor viktig at saker omhandlet vold mot barn blir etterforsket godt. Det tilrettelagte avhøret er en viktig del av etterforskningen av vold mot barn. Statistikk ført av Statistisk sentralbyrå (2019), som vist til i teoridelen, viser at relativt få saker som omhandler vold i nære relasjoner fører til dom. Det kan muligens vise voldsutøver at sannsynligheten for å bli oppdaget er liten. Dermed kan en sak som ikke blir oppklart virke negativt både individuelt og allmennpreventivt. På en annen side kan saker som fører til dom føre til at flere oppsøker hjelp og anmelder. Samtidig kan også saker som fører til henleggelse på bevisets stilling virke forebyggende allmennpreventivt, da samfunnet ser at politiet etterforsker slike saker og har fokus på vold mot barn.

Det rettes mye kritikk mot å bruke legalstrategi, (bruk av strafferettslige virkemidler), for å bekjempe vold i nære relasjoner. Kritikken går blant annet på at det kan bli verre for ofre og at det har liten betydning i samfunnet, da det ikke er med på å redusere volden (Dullum og

Bakketeig, 2017, s. 104). Dullum og Bakketeig (2017, s. 113) ser på hvorvidt legalstrategi virker ved å «...undersøke under hvilke omstendigheter, på hvilken måte og i hvilken retning legalstrategien kan virke.» Legalstrategiens virkning må også ses i kontekst i tid og rom. Eksempler fra andre land om at legalstrategi ikke fungerer kan dermed ikke ukritisk hentes inn og direkte overføres til Norge uten norsk kontekst.

Det er mange ofre som ikke ønsker å involvere seg og saken sin i rettssystemet (Dullum og Bakketeig, 2017, s.114) Fordi det er mange barn i saker omhandlet vold mot barn i nære relasjoner som ikke ønsker at saken skal opp i rettssystemet, kan man også stille spørsmål om det er riktig å ta barn inn til tilrettelagt avhør. Muligens er ikke straffesakssporet barns beste, dersom avhøret kun tjener til vurdering av bevis og straff.

Gjennom en rettsak kan troverdigheten til fornærmede (her: barnet) bli sådd tvil om. Videre kan fornærmede/barnet ha et større behov for at mistenkte, som kan være en far, erkjenner skyld, enn at han får en lang fengselsstraff (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 114) Rettssystemet er ikke lagt opp for å erkjenne skyld, straffetrusselen øker tausheten og tiltalte trenger ikke å prate sant (Finstad, 1996, s. 46-47). Dette taler mot å bruke legalstrategi i saker angående vold i nære relasjoner. På den måten taler det også mot bruk av tilrettelagt avhør, fordi det er en del av straffesaken.

Davik og Langballe (2013) skriver at muligheten små barn har til å virke pålitelige, reduseres i rettssystemet gjennom praksisen og rammevilkårene i det tilrettelagte avhøret. Det kan se ut til at rettsikkerheten til de yngste barna ikke er god nok. Blant annet spør Mevik og Edvardsen (2016, s. 64) om politiet og andre hjelpere har for stor tro på jussen som hjelp for barn som lever med vold i hjemmet. Stang (2014) spør: «Bør politiet og domstoler holdes utenfor slik at barneverntjenesten kan gjøre jobben sin upåvirket av andre instansers vurderinger?» (s. 412). Videre skriver Stang (2014) at det vil være en erklæring om at man ikke makter oppgaven sin. Ofte henlegges sakene som barnevernet anmelder til politiet, og det kan vanskeliggjøre barnevernets oppgaver. På den måten kan barnet oppleve å ikke bli tatt på alvor, og en anmeldelse er på den måten ikke alltid beste måten å ivareta barnet. Mevik og Edvardsen (2016, s. 64) skriver at for barn er ikke nødvendigvis det at voldsutøveren blir straffet det viktigste. Å få slutt på volden er det viktigste for barn.

Edwardsen (2019) viser til at en politibetjent sier:

Hvordan vet vi at det å straffe mamma eller pappa er det som er bra for barnet? Om en av dem blir straffet i tillegg, tror jeg ikke det vil være noe fordel for ungene, så mange ganger tenker jeg at det at mamma eller pappa skal i fengsel sjelden har hjulpet en unge. (s. 141).

Spørsmålet er om det i noen tilfeller er for mye fokus på det strafferettslige sporet, blant annet det tilrettelagte avhøret, og at de andre etatene blir satt litt på sidelinjen. Dette spesielt i starten av etterforskningen, for at ikke straffesaken skal bli ødelagt. I mange tilfeller er nok straffesaksfokuset bra, og til barns beste. Samtidig som det noen ganger er mulig det er til barns beste at sakene holdes utenfor straffesakssystemet og at andre hjelpeinstanser finner løsninger som er til barns beste. Samtidig mener jeg at det spesielt i de alvorligste tilfellene er viktig at sakene går i straffesakssporet, at det blir tatt ut tiltale og domfellelse som da fungerer individualpreventivt overfor personen det gjelder.

Straffesakssporet kan også for politibetjenter oppleves utmattende og i liten grad egnet til en god ivaretagelse av familie og barns interesser. Dette i forbindelse med saker som henlegges, rettsprosessen tar lang tid og lave straffer som ikke viser alvorligheten eller er til hinder for gjentatt vold. Utover at det kan oppleves lite egnet kan det også være farlig, fordi det er fare for at volden eskalerer i forbindelse med etterforskningen hvis barna ikke får tilstrekkelig beskyttelse (Edwardsen, 2019, s. 142). På en annen side må likevel etterforskning kunne gjøres, fordi tilrettelagt avhør kan få frem upåvirket informasjon fra barn. Samtidig kan etterforskningen som ender med dom og fengselsstraff virke individualpreventiv. Her har etterforskningen, gjennom tilrettelagt avhør, en svært viktig og muligens enestående mulighet til å forebygge grov vold mot barn, iallfall i en begrenset periode.

Vold begås ofte i affekt (Nymo, 2015, s. 295). Oppdragervold er mulig mer instrumentell og begås på den måten ikke i affekt. Den allmennpreventive effekten er liten i forbindelse med handlinger begått i affekt (utenom normdannende), mens den muligens er større for voldshandlinger som er instrumentelle (Skog, 2006, s. 285-287). Hendelser som begås i affekt mangler en rasjonell vurdering og det allmennpreventive mister på den måten sin effekt.

Selv om etterforskning muligens kan virke allmennpreventivt, er det vanskelig å si noe om hvor stor den avskrekkende effekten er. Aubert (1954, s. 192-193) viser til at befolkningen må være

kjent med lovverket for at det skal virke avskrekkende. Det er vanskelig å forstå lovverket fordi det som regel er skrevet av jurister med tanke på at andre jurister skal lese det, dette minsker allmennprevensjonen (Aubert, 1954, s. 192-193).

Dullum og Bakketeig (2017, s. 117) skriver at det er funnet at å øke strafferammen på enkelte lovbrudd har liten avskrekkende effekt, men derimot har tilbøyeligheten til å bli tatt større effekt. Altså er oppdagelsesrisikoen mer avskrekkende enn lengden på straffen (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 117) Ved å se at oppdagelsesrisikoen kan virke avskrekkende kan tilrettelagt avhør være med å virke avskrekkende i de sakene viktige opplysninger om volden fremkommer og er sentrale bevis i en eventuell rettsak.

Det er få saker som omhandler vold i nære relasjoner som havner i retten og får en dom. Forhold som taler mot at straffen virker allmennpreventivt er at straffebudet er komplekst, rasjonaliteten i voldshandlingen er usikker og det er liten sannsynlighet for å bli anmeldt og straffeforfulgt (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 122-123). Likevel kan det hende at straffereguleringen har effekt overfor noen. Det kan også hende det på sikt vil føre til nedgang av vold mot barn i nære relasjoner i forbindelse med holdningsskapende effekt av straffebudet.

Aas (2009) skriver at:

Til tross for at politiets innsats og straffens betydning kan virke som et dårlig valg i bekjempelse av vold mot barn, kan vårt samfunn rett og slett ikke la være å straffeforfølge vold mot barn, fordi dette er handlinger som etisk og moralsk skal fordømmes. Det handler om moral, etikk og det symbolske ved straffens funksjon. (s. 240).

4.3.2. Tilrettelagt avhør som grunnlag for tverrfaglig samarbeid

Meldeplikten til barnevernet (barnevernloven § 6-4) og avvergingsplikten (straffeloven § 196), som vist til i teoridelen, viser at personer som får informasjon fra et barn som fører til bekymring rundt vold, skal melde videre om dette. Det at en av måtene å avverge vold i nære relasjoner er å inngi anmeldelse, viser igjen viktigheten av at etterforskning av disse sakene faktisk virker forebyggende. Har ikke etterforskningen forebyggende effekt, bør muligens ikke anmeldelse være et av tiltakene som kan gjøres for å avverge.

Det tilrettelagte avhøret er muligens ikke forebyggende i seg selv, men ved at informasjonen som fremkommer brukes kan andre forebyggende tiltak settes inn. Som vist til i teoridelen forteller en politibetjent om en sak der informasjonen som er fremkommet i etterforskningen førte til at foreldrene mistet omsorgen for barnet og barnet fikk et nytt hjem (Edvardsen, 2019, s. 160). Dette er et eksempel der samarbeidet mellom politiet og barnevernet gjør at forebyggende tiltak settes inn ut fra opplysninger som er fremkommet, og på den måten kan meldeplikten/avvergingsplikten til politiet være hensiktsmessig og gi trygghet til barn.

Skau (2013) viser til at foreldre har makt over sine barn. Denne makten må være tilstede for at barn skal få hjelpen, omsorgen og beskyttelsen som trengs. Men det forutsetter at foreldrene ikke misbruker denne makten (Skau, 2013, s. 105). Fordi den makten foreldre har over sine barn er så stor, er det viktig at samfunnet forstår viktigheten av å se de tilfellene der makten blir misbrukt, og samarbeider for å forebygge vold.

I et forebyggende perspektiv kan det være bra å ta barnet inn i tilrettelagt avhør i forbindelse med det strafferettslige sporet og det tverretatlige, fordi nyttig informasjon kan fremkomme. Hvis det tilrettelagte avhøret gjøres på en god måte kan det dermed være bra for barnet å komme i tilrettelagt avhør uavhengig av utfallet av straffesaken. Et godt eksempel på dette er som vist til i teoridelen, at et av barna i barneombudet undersøkelse (2018, s. 32) sier: «Politidama på barnehuset var veldig, veldig flink. (...) De faktisk hører på det du har å si.» Edvardsen (2019, s. 160) skriver at: «Etterforskningen kan også tjene til å opplyse barnevernet slik at de kan gjøre vurderinger av barns omsorgssituasjon». Selv om etterforskningen ikke fører til domfellelse og straff kan den få forebyggende betydning for barnet. Tilrettelagt avhør som er del av etterforskningen kan dermed ha en forebyggende effekt overfor barnet der barnevernet får opplysninger som fører til gode beskyttelsestiltak overfor barnet.

På en annen side viser undersøkelser at straffesakssporet kan ha en negativ effekt på barnevernets arbeid i overgrepssaker, eksempelvis hvis barnevernet fokuserer mer på å støtte samfunnets straffebehov heller enn å se barnets individuelle behov. Videre kan den manglende/begrensede kontakten med barnet i startfasen av saken være negativ for barnevernets videre arbeid (Brottveit, 2014). Informasjonen fra det tilrettelagte avhøret som videreformidles til barnevernet er dermed ikke utelukkende positivt. I noen tilfeller kunne barnevernet muligens hjulpet barnet og familien bedre hvis de selv hadde jobbet med saken og snakket med barnet tidligere i forløpet.

Som nevnt tidligere er det viktig med informasjon om etatenes ulike muligheter til å hjelpe barn utsatt for vold. I saker politiet ikke har nok informasjon til å finne ut hva som har skjedd, kan barnevernet likevel ha mulighet til å jobbe videre med familien. På en side kan dette styrke samarbeidet ved å aktivt bruke hverandres muligheter, på en annen side hjelper det ikke hvis politiet og barnevernet ikke vet om hverandres muligheter. Politiet må eksempelvis gi barnevernet relevant informasjonen i forbindelse med forebygging av vold mot barn som er fremkommet også i forbindelse med avsluttende etterforskning.

Politiet jobber for å sikre bevis i en eventuell straffesak, men det er muligens ikke det barn har et ønske og behov for. Det viktigste for barn er at volden tar slutt og å få hjelp til å komme seg videre i livet. Selve straffesaken kan være mindre viktig for noen barn. Det viser seg at det som for mange tar bort smerten er å snakke om hendelsene (Lillevik, 2016, s. 22). Dette kan i en strafferettslig prosess bli vanskelig der voksenpersoner rundt barnet blir bedt om å snakke minst mulig med barnet før tilrettelagt avhør, mens barnet har behov for å snakke (Lillevik, 2016). Det er dermed et skille mellom det psykologiske behovet og den strafferettslige prosessen. Det kan være krevende å forholde seg til disse to dimensjonene samtidig. Dette kan vise viktigheten av samarbeid mellom de ulike etatene for å oppnå barns beste.

Når et barn er utsatt for vold eller vitne til vold i familien, må risikovurderinger bli gjort. Det må vurderes om barnet er godt nok beskyttet gjennom oppfølging i hjemmet, eller om barnet må ut av hjemmet. Eventuell oppfølging i hjemmet må også besluttes. Barn ringer sjeldent etter hjelp selv om de har fått mulighet til det (Heltne og Steinsvåg, 2011b, s. 157). Barnevernet trenger informasjon for å fatte riktige beslutninger på riktig tidspunkt. Informasjonsdeling og tett kontakt mellom politi og barnevern gjennom etterforskningen og det tilrettelagte avhøret er dermed viktig for barns beste. Gjennom at barnevernet er tilstede under tilrettelagte avhør, eller informasjonen blir videreformidlet, kan barnevernet få viktig informasjon for å fatte riktige beslutninger og tiltak overfor barnet og familien for å forebygge videre vold. Vold som i verstefall kan ende med drap.

Andre instanser enn politi har andre synspunkter og kompetanse. Samarbeid skaper læring og det er det bruk for blant annet i saker som omhandler vold mot barn i nære relasjoner (Gamst, 2017, s. 47).

Det har de siste årene vært fokus på forebygging av vold i nære relasjoner. Befolkningen har gjennom primærforebygging fått kjennskap til dette gjennom kampanjer og generelt fokus i det offentlige rom (Dullum og Bakketeig, 2017, s. 118). Det er tett mellom ulike forebyggende arbeidsmetoder, og de henger gjerne sammen. Ved at barn blir mer opplyste og får kjennskap til hva som er lov og ikke kan det sekundærforebyggende arbeidet gjennom tilrettelagt avhør fungere bedre.

Ved å se på ovenfor nevnte dilemmaer og utfordringer man har i forbindelse med forebygging av vold mot barn er det lett å se at det er mange fallgruver å havne i. Det er lett å være etterpåklok å se hva som burde blitt gjort når utfallet av saken er kjent. Ved at fremtiden er uviss og mye informasjon ikke er tilgjengelig på et tidlig tidspunkt er det mange vurderinger og beslutninger som kan tas i beste mening, men likevel vise seg å ikke være den beste løsningen. Det er da viktig å se fremover, se muligheter, lære og samtidig være bevisst på at beslutningene ble tatt ut fra daværende informasjon. Det er dessverre umulig å spå fremtiden, men dilemmaene må vurderes og beslutningene tas ut fra hva man til enhver tid mener er til barnets beste.

Et godt samarbeid mellom politiet, barnevernet, barnehuset og andre instanser er den beste måten å hjelpe barn som er utsatt for vold (Mevik og Edvardsen, 2016, s. 65). Jeg mener dette samarbeidet er viktig enten det er for å forebygge på individ, gruppe og/eller samfunnsnivå.

5. Avslutning

Hensikten med oppgaven var: «På hvilken måte kan tilrettelagt avhør i etterforskning av saker omhandlet vold mot barn virke forebyggende? Hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer ligger i dette arbeidet?» Det er uten tvil fremdeles mange ubesvarte spørsmål. Som skrevet tidligere i oppgaven er det vanskelig å måle den forebyggende effekten. (Humlegård, 2017, s. 31). Spesielt er det vanskelig å måle et spesifikt forebyggende tiltak, som i oppgaven var tilrettelagt avhør, fordi det gjerne settes inn flere tiltak samtidig. Som nevnt er det vanskelig å isolere et bestemt forebyggende tiltak (Runhovde og Skjevraak, 2018, 317-318). Det tilrettelagte avhøret kan likevel sies å være nyttig og kan ofte være en viktig del av det forebyggende arbeidet for å hjelpe barn utsatt for vold. Det er viktig å optimalisere den forebyggende effekten gjennom det tilrettelagte avhøret. Oppgaven viser at man kan gjøre dette ved blant annet å gi barn mulighet til å forklare seg, gi trygghet, beskyttelse og gjennomføre avhøret på et godt egnet tidspunkt. Videre kan også det tilrettelagte avhøret som en del i straffesak og i forbindelse med tverrfaglig samarbeid virke forebyggende. Et viktig poeng i oppgaven er at samarbeid mellom etatene er viktig for å forebygge best mulig. Hjelpeapparatets ulike roller og muligheter utfyller hverandre og utnytter på en slik måte at barnet blir hjulpet best mulig. Det er derfor nødvendig å videreformidle informasjon og innhente mest mulig informasjon i tilrettelagt avhør de gangene tilrettelagt avhør ses på som den best egnede måten å skaffe informasjon og ivareta barnet på.

Opgaven har vist til gjeldende litteratur på feltet. Det er fortsatt ubesvarte spørsmål for å hjelpe barn som utsettes for vold, best mulig. Likevel viser oppgaven at det tilrettelagte avhøret kan ha en viktig betydning i det å forebygge vold mot barn. Det er mange engasjerte forskere og forskning som kan være med å bidra til å hjelpe enda flere barn ut av volden. Oppgaven har samlet aktuell litteratur opp mot forskningsspørsmålet i oppgaven og på den måten sett på muligheter, utfordringer og dilemmaer innenfor temaet. Selv om ikke grunnlaget gir mulighet for å konkludere med en «fasit», mener jeg oppgaven gir overblikk over fagområdet, samtidig som viktige refleksjoner blir diskutert. Forhåpentligvis gir også oppgaven mulighet for videre diskusjon og utvikling, som kan føre til forbedring. Det finnes sjeldent ett riktig svar når man jobber med mennesker, men overblikket over fagområdet og en kontinuerlig refleksjon kan være med på å gjøre arbeidet enda litt bedre for barn som utsettes for vold.

Jeg håper oppgaven i form av å samle og diskutere allerede eksisterende litteratur kan være med å vise viktigheten av det forebyggende arbeidet som legges ned for å forebygge vold mot barn selv om det er vanskelig å måle resultatet. Jeg vil med dette avslutte med sitatet fra Humlegård (2017, s. 31): «Å måle at forebygging virker, er å måle usynlig suksess. Vanskelig, men viktig for den enkelte, for samfunnet og for politiet».

Antall ord: 22182.

6. Litteratur

- Andenæs, J. (1975). *Straff og lovlydighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersland, O. G. & Mevik, K. (2016). Perspektiver på vold mot barn. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 38-51). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Aschjem, Ø., Sanna, W. T. & Steinsvåg, P. Ø. (2011). Én familie, mange virkeligheter: Hvordan vold i familien oppleves og beskrives av barnet, den voldsutsatte og voldsutøver. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 28-40). Oslo: Universitetsopplaget.
- Aubert, V. (1954) *Om straffens sosiale funksjon*. Oslo: Akademisk forlag.
- Backe-Hansen, E., Smette, I. & Vislie, C. (2017). *Kunnskapsoppsummering: Vold mot barn og systemsvikt*. (NOVA rapport 4/17). Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3be8090f3c354f5eb821535142071c50/1.-kunnskapsoppsummering--vold-mot-barn-og-systemsvikt-elisabeth-backe-hansen-ingrid-smette-og-camilla-vislie.pdf>
- Barneloven. (1981) *Lov om barn og foreldre* (Lov-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barne- og familiedepartementet. (2003). *FNs barnekonvensjon: FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989: Ratifisert av Norge 8. januar 1991*. (Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016). *Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* (Prop. 12 S (2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f53d8d6717d84613b9f0fc87deab516f/no/pdfs/prp201620170012000dddpdfs.pdf>
- Barneombudet. (2018). «*Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes*»: Erfaringer fra barn og unge utsatt for vold og overgrep – 2018. *Barneombudets rapport om barn og unge utsatt for vold og overgrep*. Oslo: Barneombudet. Hentet fra http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2018/03/Barn_og_unge_vold_og_overgrep.pdf
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (Lov-1992-07-17-100). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100#KAPITTEL_7
- Bjørge, T. (2015). *Forebygging av kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørge, T. & Myhrer, T.-G. (2015). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen* (2. utg.). Oslo: Politihøgskolen.
- Brännvall, M. (2016). *Frigørelse med forhinder: Om polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer* (Doctoral Dissertation). Högskola, Malmö.
- Brottveit, G. (2014). Barnevernssak eller straffesak: utilsiktede virkninger av et strafferettslig perspektiv i barnevernet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 91(4), 196-216. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/66745791/tnb_2014_04_pdf.pdf
- Bukve, O. (2016). *Forstå Forklare Forandre: Om design av samfunnsvitenskaplege forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christianson, S-Å., Engelberg, E. & Holmberg, U. (1998). *Avancerad förhørs- och intervjumetodik*. Borås: Centraltryckeriet.
- Davik, T. & Langballe, Å. (2013). «Du får bare gjøre så godt du kan...»: Utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. *Lov og rett*. 52(1), 3-20. Hentet fra https://www.psy.ku.dk/Forskning/konferencer/konference-seksuelle-overgrep-mod-boern-sep-2015/Davik_Langballe_LoR_01_2013.pdf

- Dullum, J. & Bakketeig, E. (2017) Bruk av legalstrategi mot vold i nære relasjoner. *Tidsskrift for strafferett*, 17(2), 103-125. [10.18261/issn.0809-9537-2017-02-02](https://doi.org/10.18261/issn.0809-9537-2017-02-02)
- Edvardsen, O. (2019). *Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet: En fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens praksis* (Doktoravhandling). Nord universitet, Bodø.
- Edvardsen, O. & Mevik, K. (2014) Vold mot barn i hjemmet: Hvordan ivareta barns rettigheter. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 12(4), 317-333. Hentet fra <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/bitstream/handle/11250/2374535/Mevik.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Ferguson, H. (2004). *Protecting Children in Time: Child Abuse, Child Protection and the Consequences of Modernity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Finstad, L. (1996). Rettsapparatet som erkjennelses-system. *Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debatt*, 24(1),41-62. Hentet fra: <https://www.nb.no/items/5708a9a359cbf18b1353cc0e55dd7657?searchText=&page=3>
- FN, Komiteen for barnets rettigheter (2011). *Generell kommentar nr. 13 (2011) Barnets rett til frihet fra alle former for vold*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/fn_barnekonvensjon/barnekonvensjonen_generell_kommentar_nr_13_norsk_oversettelse.pdf
- Forandringsfabrikken (2019). *Rett og sikkert: om anmeldelse, avhør i barnehus og rettsak Fra unge som har opplevd vold eller overgrep*. Hentet fra: <http://forandringsfabrikken.no/article/ny-rapport-rett-og-sikkert-2019>
- Gadamer, H-G. (2010). *Sannhet og metode: Grunntrekk i en filosofisk hermeneutikk*. (L. Holm-Hansen, Overs.). Oslo: Pax forlag.
- Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: å ta barn på alvor* (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gangdal, J. (2010). *Jeg tenker nok du skjønner det sjøl*. Oslo: Kragge Forlag AS.
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (Lov-1814-05-17) Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17/KAPITTEL_1-5
- Grøvdal, Y. (2012). *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet*. (Doktoravhandling). Oslo, Universitetet i Oslo.
- Grøvdal, Y. (2014). Ofre for vold – og ofre for straffesaksfokus. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner* (2. utg., s. 341-361). Oslo: Cappelen damm akademisk.
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: unipub.
- Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. (2011a). Begrepsavklaringer og oversikt. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 18-27). Oslo: Universitetsopplaget.
- Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. (2011b). Sikkerhetsarbeid – en integrert del av hjelpearbeidet. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 149-163). Oslo: Universitetsopplaget.
- Holmboe, M., Leer-Salvesen, K. & Vatnar, S. K. B. (2019). Avverging av mishandling i nære relasjoner: en flerfaglig tilnærming. Del 1. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 17(2), 114-130.
- Hopperstad, M. S. & Røset, H. H. (2019, 7. november). Polititeori om Toten-drapet: Sønn (15) drept etter å ha varslet om overgrep. *VG*. Hentet 26. november 2019 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/JoXJg8/polititeori-om-toten-drapet-soenn-15-drept-etter-aa-ha-varslet-om-overgrep>
- Humlegård, O. R. (2017, juli) Forebygging virker. *Norsk politi: Fagblad for politi- og lensmannsetaten*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/01-magasinet-norsk-politi/2017_3-norsk-politi.pdf

- Høigård, C. & Finstad, L. (1986). *Bakgater: Om prostitusjon, penger og kjærlighet*. Oslo: Pax Forlag.
- Innes, M. (2003). *Investigating murder: Detective work and the police response to criminal homicide*. Oxford: Oxford University Press.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jerkø, M. (2018). Skal ikke «barns beste» leses bokstavelig? *Lov og rett*, 57(2), 112-127. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2018-02-04>
- Johannessen, K. N. & Simonsen, H. N. (2011). Forståelse av og hjelpebehov for voldsutsatte mødre i nære relasjoner. I U. Heltne & Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 107-119). Oslo: Universitetsopplaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johnsen, A. B. (2020, 1. februar). Monica Mæland til VG: «Vi har ikke greid å avdekke og forebygge overgrep mot barn». *VG*. Hentet 4. februar 2020 fra https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/opzbaW/monica-maeland-til-vg-vi-har-ikke-greid-aa-avdekke-og-forebygge-overgrep-mot-barn?fbclid=IwAR0BsN_AWO-kEpHowjJEFjrOelS5e7Rrs-vfW1c8tazgySWsZwRtkLCOW-w
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013a). *Et liv uten vold: Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013b). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: Det handler om å leve* (Meld. St. 15 (2012-2013)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1cea841363e2436b8eb91aa6b3b2d48e/no/pdfs/stm201220130015000dddpdfs.pdf>
- Justis- og politidepartementet. (2004). *Politiets rolle og oppgaver*. (Meld. St. 42 (2004-2005)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/91efc535022e4649821a8d81b31d54e4/no/pdfs/stm200420050042000dddpdfs.pdf>
- Kirkehei, I. & Ormstad, S. S. (2013). Litteratursøk. *Norsk Epidemiologi*, 23(2), 141-145. <https://doi.org/10.5324/nje.v23i2.1635>
- Kirkengen, A. L. & Næss, A. B. (2015). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Langballe, Å. (2007). Forholdet mellom frie og spontane beretninger fra barn i dommeravhør, og påliteligheten i barnets utsagn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 44(7), 868-877.
- Leander, L. & Christianson, S. Å. (2008). Barns vittnesmål. I P. A. Granhag & S. Å. Christianson (Red.), *Handbok i rättspsykologi* (s. 291-309). Stockholm: Liber.
- Lillevik, O. G. (2016). Perspektiver på vold mot barn. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 18-37). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lillevik, O. G. (2019). Fenomenforståelse – vold i nære relasjoner. I O. G. Lillevik, J. S. Salamonsen & I. Nordhaug (Red.), *Vold i nære relasjoner: Diskurser og fenomenforståelse* (s. 13-25). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lundesgaard, A. & Salamonsen, J. S. (2019). Hvordan ivareta barnets perspektiv i samtaler om vold og overgrep. I O. G. Lillevik, J. S. Salamonsen & I. Nordhaug (Red.), *Vold i nære relasjoner: Diskurser og fenomenforståelse* (s. 41-52). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Magnussen, S. (2004). *Vitnepsykologi: pålitelighet og troverdighet i dagligliv og rettsal*. Oslo: Abstrakt forlag.

- Martinsen, J. T. (2017). *Barns erfaringer med Statens barnehus – en kvalitativ studie*. (Masteroppgave, Nord universitet). Hentet fra https://nordopen.nord.no/nord-xmllui/bitstream/handle/11250/2492202/Master_Martinsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Mevik, K. & Edvardsen, O. (2016). Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse – med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I K. Mevik, O. G. Lillevik & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 52-67). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge: omfang og utviklingstrekk 2007-2015* (NOVA rapport 5/16). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>
- Norges Høyesterett, 2010, HR-2010-01426-A. Hentet 21. november 2019 fra: <https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2010/saknr2010-575anonymisert.pdf>
- NOU 2003:31. (2003). *Retten til et liv uten vold: Menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/63e114ce782044d5b472546dfd102c35/nou/pdfs/nou200320030031000dddpdfs.pdf>
- NOU 2017:12. (2017). *Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært usatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/a44ef6e251cd443396588483e97402ab/nou/pdfs/nou201720170012000dddpdfs.pdf>
- Nymo, K. (2015). Hvorfor straffer vi – egentlig? *Tidsskrift for strafferett*, 15(03), 287-314.
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet* (Lov-1995-08-04-53). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53#KAPITTEL_1
- Rachlew, A. (2010). Å forske på sine egne. I T. Myklebust & G. Thomassen (Red.), *Forskningskonferansen 2010 Arbeidsmetoder og metodearbeid i politiet* (s. 127-150). Oslo: Politihøgskolen.
- Rasmussen, I., Strøm, S., Sverdrup, S. & Vennemo, H. (2012). *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner* (VISTA analyse 2012/41). Hentet fra: https://www.vista-analyse.no/site/assets/files/5823/va-rapport_2012-41_samfunnsokonomiske_konsekvenser_av_vold_i_naere_relasjoner.pdf
- Raundalen, M. (2011). Vi må snakke med barna om volden. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 174-183). Oslo: Universitetsforlaget.
- Riksadvokaten. (1999). *Etterforskning*. (Rundskriv nr. 3/1999). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-1999-3-Etterforskning.pdf>
- Riksadvokaten. (2002). *Etterforskning av drapssaker med ukjent gjerningsmann*. (Riksadvokatens publikasjoner nr. 2/2002) Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/etterforskning-av-drapssaker-med-ukjent-gjerningsmann/>
- Riksadvokaten. (2008). *Familievold*. (Rundskriv nr. 3/2008). Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2008-3-Familievold.pdf>

- Riksadvokaten. (2015). *Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer*. [Brev til Statsadvokatene, Politimesterne, Sjefen for Kripos av 21.10.15.] Hentet fra: <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/10/Tilrettelagte-avhør-direktiver-og-retningslinjer-1.pdf>
- Rognum, T. O. (2016, 6. september). Flere barn dør av mishandling enn i trafikkulykker. *Aftenposten*. Hentet 8. oktober 2019 fra <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/8W26x/Flere-barn-dor-av-mishandling-enn-i-trafikkulykker--Torleiv-Ole-Rognum>
- Rudy, L. & Goodman, G. S. (1991). Effects of Partivipation on Children's Reports: Implications for Children's Testimony. *Developmental Psychology*, 27(4), 527-538. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.4.527>
- Rui, J. P. (2014). Straffeprosessen i perspektiv. *Jussens Venner*, 49(6), 382-443.
- Runhovde, S. R & Skjevraak, P. E. (2018). *Kriminalitetsforebygging på norsk: – en kunnskapsoversikt*. Oslo: Politihøgskolen.
- Skau, G. M. (2013). *Mellom makt og hjelp: om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skjørten, K., Hauge, M.-I., Langballe, Å., Schultz, J.-H., Øverlien, C. (2016). Å se det utsatte barnet. I C. Øverlien, M.-I. Hauge & J.-H. Schulz (Red.), *Barn, vold og traumer: Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 93-107). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skog, O.-J. (2006). *Skam og skade: Noen avvikssosiologiske temaer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Stang, E. G. (2014). Et barnevern i skvis mellom barnelov og barnevernlov. I L. Finstad & H. M. Lomell (Red.), *Motmæle* (s. 399-418). Oslo: Novus.
- Statistisk sentralbyrå. (2019). 09406: Lovbrudd etterforsket, etter lovbruddstype, statistikkvariabel og år. Hentet 26. november 2019 fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09406/tableViewLayout1/>
- Storberget, K. (2010). En strafferett for fremtiden. *Tidsskrift for strafferett*, 10(04), 322-336. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/66864733/en_strafferett_for_fremtiden.pdf
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff* (Lov-2005-05-20-28) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>
- Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (Lov-1981-05-22-25) Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25/KAPITTEL_5-1#KAPITTEL_5-1
- Søvig, K. H. (2009). *Barnets rettigheter på barnets premisser:- Utfordringer i møte mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett*. (En utredning gjort på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnets-rettigheter/utredning_sovig_end_versj.pdf
- Thorkildsen, I. M. (2015). *Du ser det ikke før du tror det: Et kampskrift for barns rettigheter*. Bergen: Vigmostad & Bjørke.
- Tilrettelagte avhør. (2015). *Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner* (For-2015-09-24-1098). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2015-09-24-1098>
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder: i praksis*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Torsteinson, S. (2011). Små barn utsatt for familievold. Fokus på diagnoser, psykobiologi og tilknytningspsykologi. I U. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp* (s. 60-73). Oslo: Universitetsopplaget.

- Van Der Hagen, M. A., Stridbeck, U. & Melinder, A (2018). Før samtaler på godt og vondt. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 16(4), 337-351. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2018-04-06>
- Vorland, N. & Skjørten, K. (2017). *Barn i krise: Samarbeid mellom barnevern og politi*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Rapport nr. 4, 2017. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2017/04/NKVTS_Rapport_4_2017_Barn_i_krise.pdf
- Wackerhausen, S. (2004). Professionsidentitet, sædvane og akademiske dyder. I N. B. Hansen & J. Glerup (Red.), *Videnteori, professionsuddannelse og professionsforskning* (s. 13-29). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Walker, L. E. (1979). *The Battered Woman*. New York: Harper & Row.
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet: barns strategier*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Aakvaag, H. F., Thoresen, S. & Øverlien, C. (2016). Vold og overgrep mot barn og unge: definisjoner og typologisering. I C. Øverlien, M.-I. Hauge & J.-H. Schulz (Red.), *Barn, vold og traumer: Møter med unge i utsatte livssituasjoner* (s. 265-280). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aall, J. (2015). Uskyldpresumpsjonen og beviskravet i straffesaker. I R. Aarli, M.-A. Hedlund & S. E. Jebens (Red.), *Bevis i straffesaker: Utvalgte emner* (s. 459-480). Oslo: Gyldendal juridisk.
- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter: en studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldssaker i Oslo* (Doktoravhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/174715/Politiinngrep_i_familiekonflikter.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Aas, G. (2014a). Familievold som et spesialfelt i politiet? *Nordisk politiforskning*, 14(1), 58-82. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/66711504/familievold_som_et_spesialfagfelt_i_politiet.pdf
- Aas, G. (2014b). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aas, G. (2014c). Voldsutsatte kvinner og deres erfaringer med politiet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 101(1), 37-50. Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/194392/voldsutsatte_kvinner.pdf?sequence=1&isAllowed=y